

TOOPHPHIYA MALAATA DOONAA

Luxissiyo Maxaafaa

7^{ntta} Kifiliya

Wolayttatto doonan birshshidaara:

» Tangga Asagadacho

Diizaynachchi

» Siisaayi Taagassa

Toophphiya Federaale Dimokiraase Ripaabilike Kawotetta Moconaa

Kesuwa

Huuphe yohuwaa

sinttaa

Geluwaa -----	iii
Shemppuwaa Istta	
Meretaa Nashshiyoga -----	1
Shemppuwaa Naa”a”	
So Asaa yesuwaa Maachchaa-----	5
Shemppuwaa Heezza	
Minjuwaa Wogaa-----	9
Shemppuwaa Oydaa	
Qeeri Naatu Maatata-----	14
Shemppuwaa Ichchasha	
Iita Meeziyaa-----	18
Shemppuwaa Usuppuna	
Woraajjiya Harggeta-----	22
Shemppuwaa Laappuna	
Echi Ay VII Eediisiya-----	26
Shemppuwaa Hosuppuna	
Bollaa Pacatetta-----	30
Shemppuwaa Usufuna	
Erettida Artistetu Buzo Taarikiyaa-----	34
Shemppuwaa Tamma	
Bila Danttuwaa-----	38

Geluwaa

Luxettayne murutissiyogee issoy issuwaappe shaahettennabata. Murutissiyogee luxettay baynnan luxettay qassi murutissiyogee baynnan qofettida halchchuwaassi pe'anawu danddayokkona. Haggaa gaanawu danddayidoogee luxettay murutaassi bira/waanna miishsha gidioo gishshawu. Ha eesotiyanne salo gufanttuwaa issi heeratettu laammiyogaan giigida de'uwaa kaalettanaawanne hara biittatuura lagge woykko kasetidi hemettanawu luxettay kasetiya sohuwaa oyyqees. Haggakka qofan yeggidi Toophphiya Federalaawe Dimokiraase Ripaabilike luxetta moconay doometaappe xoqqaa luxetta eqotata gakkanashin luxiyoo maxaafata, luxissanawu maaddiya miishshatanne buqurata aadhdhida cora layttatun shiishshiyogan nu biittiya luxiyogan cora layttatutti hara biittattura lagge baanadan ba baggaara daro baaxettidi gam'iis.

Haggakka kaalli kaalli baanadaninne oosuwanikka peeshshiyoo hanotaa minttanawu luxetta moconay wodiyan wodiyan biittee luxetta maaraa giigissee; koshshiyaba gidikko haggappe kase giigidaageeta zaaretti yeggidi giigissee. Hegee haniyo gaasuwan Toophphiyan siyanawu danddayenna luxanchchati 1971 M.L ppe doommidi issi malaata doonan maxaafaa (amaaratto malaata doonaa siiyogaanne haasayiyoga danddayengettussi H maxaafa) 1-8ntta kifiliya gakkanashin luxiiddi 2000 M.L gakkanashin gam'idoosona. Ubbakka qassi 2001 M.L gakkanashin Toophphiya malaata doonaa qaalaa kochchan luxiiddi gam'idoosona.

Hagee malaata doonaa luxettay kayro xekkaa luxetta keettatun giyogee kka doomettaape hosuppunta kifiliya gakkanashin luxiiddi gam'idoy issi malaata doonaa maxaafa gidiyogaan malaata doonay koyettiya doonaa dichchaa xaafissanawunne malaata doonan maayettiyoogan hara luxetta qommoti koyettiya ogiyan luxissanawu xube gididi gam'iis.

Hodde simi hagee laappunta kifiliya Toophphiya malaata doonaa luxiyoo maxaafayenne luxissiyoo kaaletoy luxissiyogaadan giigiyo wode haggappe kase wodiya giigidaageetuppe dummanne qommuwanikka koyro giyoga. Luxiyyageeti, Toophphiya malaata doonaa luxissiyageeti, luxiyageetu aawatinne aayoti, malaata doonaa birshshiyageetinne malaata doonaa luxanawu koshshay de'iyoo iizawaati, Toophphiya malaata doonaa luxanawunne luxissanawu ha maaafaa go'ettiyaageeta gidosoonaa gettetti ammanettees.

Ha maxaafa giigissiyogawu bira halchchay siyogaa danddayenna luxanchchatutti Toophphiya malaata doonaa qofaa qonccissiyogaanne zaaridi qofaa ekkiyo gidaa minttana malaassa. Doonaa luxettaa koshshiyogee luxanchchatu ezguwaa, haasayaa, nabbauwaanne xaafuwaa era minttidi dichchana mala giyoga. Toophphiya malaata doonay xeelettidi baasettidaaga gidoyogeenne haraatu haasaya doonaatudan xuufee bayna gishshawu; ha maxaafa bira halchchay qommo baggaara qonccidogaadan luxiyageetu Toophphiya malaata doonaa geliyo gidaraa dichchanassa giyoga.

Gidikkonne Toophphiya malaata doonay haraatu doonaatudan diccana malaanne siyanawu danddayenna luxanchchati Toophphiya malaata doonan qofaa laammiyogan bantta luxettan koyettiya gatiya ehii-di biittiyo sheerettiyaageetanne beegootida yeleta gidandaan luxissiyageetu beeray phoolidi beettiya. Haggaa gaasuwan luxissiyageeti luxiyageetu maxaafanne luxissiyoo maxaafaa suure nabbabidinne kifiliya gelanaappe kase giigidi qoncce gidibeennabata bantta matan woykko heeran beettiya Toophphiya malaata doonaa eranchchata oychchiyogan luxiyageeta suure luxissanawu koshshees.

Kumetta luxissiyoo hiillata

Ha Toophphiya malaata doonaa luxetta halchchay Toophphiya malaata doonaa xeelaa bollan baasettidaaga gidoyogeenne ha'i wodiyan ayfida luxissiyoo hiillaa luxiyageeta giddo oottidaaga (student centered) gidiyogan luxissiyageeti luxiyageeta giddoyiya luxissiyoo hiillaa go'ettanadan odettees. Luxissiyageeti injjeyiyageeta (facilitator) ppeattin bantana xoqqu oottidi kaalettanawu (dictator) gidanawu koshshokkona. Gidikkonne luxissiyageeti luxiyageeta Toophphiya malaata doonaa eraa minttana mala maaduwa

immiyyoge etappe naagetees. Ha maxaafa gidдон qonccissiyogaa, naachchaa, gayttidaba shiishiyogaa, tobbiyoga, diraamaa, malaatatu paatettaa nabbabidi qonccetta ekkiyoga, h.h.milatiyabati A gidдон geli uttido gishshawu dariya baggi luxissiyoy luxiyageetu kifile gidдо qaxuwaana gidees.

Luxissiyageeti issi issi shemppuwaassinne kifiliya geliyo wodiyassi injje giidi qoppiyo luxissiyoy hiillaa dooranadan minettoosona. Gidoppeattin xaaxi-waaxi xeelliyo wode hagaappe garssaara qonccida luxissiyoy hiillay oosuwan pee'ana mala oottiyogee etappe naagetees.

- ◆ Ootti bessiyoga
- ◆ Citan tobbiyoga
- ◆ Waattan tobbiyoga (luxiyageeti naa'a naa'a gididi tobbanadan, nibaabiya nabbabanadan, qaala oyshata oyshettanadan, h.h.milatiyabata oottiyo hiillata giyoga)
- ◆ Oyshanne zaaruwaa (qantta qantta oyshatanne zaarota)
- ◆ Diraama (Naachchaa)
- ◆ Qonccissiyoga (luxiyageeti citan tobbiyobappe, waattan tobbiyobappenne buzuwan shiishshiyobatuppe shiiqiya qonccissuwaa ubbaa xaaxi-waaxi oyqqees)
- ◆ Koyyidi demmiyoga (ha hiillay polettiyoy luxissiyoga kaaletuwan luxiyageeti issi oosuwaa br'I simmin kaallidi de'iyoga oottanadan woykko koyyidi demmanadan oottiyo hiilla)
- ◆ Tobbiyo oyshata

Luxiyo-luxissiyoy wodiyan gayttanawu danddayiya metota

- ◆ Awugaann luxiyo-luxissiyoy buussan shabbiriya dumma dumma metoti gayttoosona. Luxiyo luxissiyoy buussan ubbato gayttiya metotu gidдоppe, luxiyageetu baree laggettenna, luxiyageeti amarida luxetta qommotu koshshaa xayuwaa, issi issi mattumanne qohiya wogatura oyqqettidagan merettiya metota h.h.m. gidishin Toophphiya malaata doonan luxiyo luxissiyoy buussaa qassi hagaappe garssa baggara qonccida metoti odettanawu danddayosona.
- ◆ Toophphiya malaata doonan loohida luxissiyogee baynnaga;
- ◆ Gidiyaa poo'oyne injje oydee de'iyoy luxiyo kifilee baynnaga.
- ◆ Harati Toophphiya malaata doona yuushuwan xaafettida maado maxaafati baynnaaga;
- ◆ Toophphiya malaata doonay bawu kumetta gidikkonne issi issito heeran odettiya doonaa gishshatiya malaatati baynnaga;
- ◆ Toophphiya malaata doonaa luxetta kifiliyan immiyo wodee guutta gidiyoga;
- ◆ Issi issi luxiyageeti haaho sohuwaappe hemettidi yiyageeta gidiyoy gishshawu: poo'issiyogee, kifiliyaappe attiyo metoti gayttanawu danddayosona.

Citaa medhdhiyoganne oosuwaan peeshshiyoy hanota

Siyiyoga danddayenna luxanchchati hasaaya doonaan hasaayiya deretatta asaa gidдон de'iyageeta. Daro wode siyiyoga danddayenna luxanchchati luxiyo luxetta woykko loohidi Toophphiya malaata doonaa birshshiyageeti de'iyoy luxetta keettati baawa. Gidikkokka koyettiyo keena baynna gishshawu Toophphiya malaata doonan luxissiyoy luxetta keettatun luxiyo siyiyoga danddayenna luxanchchati haaho sohuwaappe hemettidi yiyageeta. Gidikkokka geelladan issi kifiliya gidдон 20ppe garssa luxiyageeti daanawu danddayosona.

Hega gishshaw:-

- ◆ Citaa medhdhiyo wodiyan dumma dumma citati merettana mala cita yarati hezzaappe darenaakko lo'o.
- ◆ Luxetta shiishuwaa wogay giddoiya luxetta maara gidikko citaa medhdhiyo wodee siiyoga danddayenna luxanchchata haasaya doonaa siiyaya luxanchchatuura eta coratettadan lagge hanotan citaa medhdhanadan oottiyoga.
- ◆ Haratuppe kehiya malaata doonaa gida eray de'iyoo luxanchchaa citaa kaalettiyaga gididi harata tobbisanadan oottiyoga.
- ◆ Citaa qonccissoynne tobbidobay shiiqiyo wodee ubba luxanchchatikka qofaa immana mala oottiyoga.
- ◆ Citay tobbido tobbiya ayfe kifiliya luxanchchatussi shiiqiyo wodee amarida luxanchchatu xallay beettiyoba gidenna mala ubbawukka lagge qaadaa immiyogan qofaa immana mala oottiyoga.

Luxissanawu maaddiya miishshata

Hagaappe qommoora qonccissidogaadan Toophphiya malaata doonay xeelettidi baasetidaaga gidiiyo gishshawu qonccissiyogaappe aaruwan ootti bessiyoga bolli wudees. Gidikkokka Toophphiya malaata doonaa luxissanawu dumma qommo maaddiya miishshaa giyogee Toophphiya malaata doonan eray de'iyoo (siiyoga danddayennageeta gidikko doorettees)Izaawata shoobbanawu koshshees. Hegaapekka gujuwan Toophphiya malaata doonan luxissiyoo buussan luxiiyo luxissiyoo hanota maaddoosona geettiiya maaddiya miishshati kaallidi de'iyageeta.

- ◆ Viiduwaa
- ◆ Dumma dumma pilimeta diraamata (siiyoga danddayenna hanotan oosettidaageta gidikko doorettees (films and drama)
- ◆ Komppiteriyaa (luxetta keettaaga, aysiitiiyaa (ICT) go'ettiyogee danddayettes.
- ◆ Charttiyaa
- ◆ Dumma dumma misileta
- ◆ Karttat h.h.m.

Minttettuwwaa

Mibnttettuwwaa giyogee luxiyageeti oyshettido oyshaa kalissiya hanotan zaariyo wode, imettida citaa waattanne buzo oosota suure oottiyode so oosuwaanne kifiliya oosota suure ogiiyan oottidi shiishshiyode h.h.m. qaalan minttettiiyogappe doommidi dumma dumma daagata immiyogaara gatti oyqqees.

Kifiliya gididon luxissiyageetun shiiqiya qaala minttettoy luxiyageeti sinttanassi kasegaappe aaruwaa oottana mala denttettiiya shinqqe gidiiyogee erettidaba.

Hara minttettiiyabati koshshiyogadan luxetta shaahuwa baggaaninne luxetta layttay kuuyettiyo wode luxiyageetussi imettanawu danddayosoonaa.

Gatiya imuwaa

Luxissiyageeti luxiyaageetussi gatiyaa wodiyaara erissiyonne zaari barssuwaa immiyo antenna hanotay de'ees. Luxissiyageeti kessiyo paaciyaa deexuwaaninne luxiyageeta dungguxissiya haasayan erettanawu koshshenna luxissiyageeti go'ettanawu danddayiyo qaala minttettuwaa gidoppe keehi daro lo"o daro lo"o, lo"o, iitenna, hagaadan kaalla h.h. m. gidishin hegaappe phalqqettan qassi tunay geleennagee, tutee, nena luxissiyogee shuchchaa bollan haatta gussiyoga mala, laafay, koshshay baynnaage, h.h.m. giiddi luxiyageetu kahaa qohanawu koshshenna.

Biradhdhe machchalla go'ettiyo kaaletuwaa

Salo gufanttuwan de'iya ubba malaata doonatussi biradhdhiya machchalla go'ettiyogee meezetidoba gidishin go'ettiyo hanotaykka kushiyaa hashiya ginaara wottidi nabbabanawu danddayiyo eesuwan koyyettiyaba sunntaa xaafiyogaana. Biradhdhe machchallati malaata doonaa yarata gidosoona. Gidoppe-attin ubba qofaynne koshshay biradhdhe machchallan gishshatiyoy sunntiyobi baynna sohuwaanne izaawa sunntata, sima abbaa, shaafaa, ambaa, abbaa sunntata, (proper nouns) issi issi woranne so medosatu sunntata, h.h.milatiyageeta giyoga.

Biradhdhe pitaleta xuufiyaa gidдон go"ettiyo wode biradhdhe machchallata gidiyoga shaakkanawu issi issi machchalla gidдон some (-) malaata go"ettiyoga koshshees. Leemisuwaa "Ras daashine deriyaa" gaanawu koyyiyo wode "Ras daashine" giya paca qofa qashwaa gishshatiya malaatay baynna gishshawu R-a—s d- a-a-s-h-n-e-giiddi xaafiyo biradhdhe machchalla gishshatidoogaeranawu koshshees.

Qofa qashuwaa meretta

Luxiyageetu maxaafa gidдон duma duma meezeti de'oosona. Ha meezetuppe issoy luxiyageeti qofa qashota medhdhana mala oottiya kifile. Yelettosaappe doommidi siyoyoga danddayenna luxanchchati gamma gidiya haasaya wogaa naagida qofa qashuwaa medhdhenna aggana danddayosona. Ha meezetu sintta qofay siyoyoga danddayenna luxanchchati Toophphiya malaata doonan qonccissiyoo qofata xuu-fiyan waatidi qoncciyakko meezeyanassa. Gidikkokka wolayttattuwaa haasaya wogaappe aaruwaa qofa qashotu malaatatu qonccissuwaa bollan wudanadan minttettiyoga.

Nabbabuwaappe kase oyshata

Luxiyageetu maxaafan ubba shemppotunkka nabbabuwaappe kase oyshati shiiqidoosona. Nabbabuwaappe kase oyshatu halchchoy luxiyageeti ha shemppuwaa gomppaa bollan banttawu de'iya eraa yigganwunne kifile gidдон lagge qofaa immana mala minttettanssa. Gidikkokka danddayettiyaba gidikko ubba luxanchchatikka lagge qofa immanadan qaada immiyogan luxissiyogee luxanchchata giddiyogaa (student centered) gidandan oottite.

Yiggiyoga

Issi issi kifliya wodiyaappe guyyiyan luxissiyageeti luxanchchata yigganawu bessees. Luxiyageeta yigganawu go'ettiyo hiillatu gidoppe kaalli yigetta giyoga kaalli yiggiyogee luxissiyageeti luxiyageeta wodiyan wodiyan yiggi xeelliyogan gamma gatiya oyqqana mala oottiyogaappekka gujuwan; bantta luxanchchatu Toophphiya malaata doonaa gida eraa macaray daanadan maaddees. Gidikkonne luxissiyageeti giiga gidida yigetta hiillata giigissiyogan luxanchchata wodiyaara yiggiyogee naagettida gididi; hagaappe garssa baggaara qonccida yigetta hiillata oosuwan peeshshanawu koshshees.

- ◆ Kifile gidдо issippetta,
- ◆ Diraamma / naachchan gamma gidida kiitaa aattiyogaanne gamma Toophphiya malaata doonan go'ettiyoga,
- ◆ Shiiqida nabbabotanne qonccissota oyqqida qofatu qonccetta ekkidooga,

- ◆ malaatata suure paattiyoga,
- ◆ Toophphiya malaat doonaa geluwaa go'ettiyoga,
- ◆ Citan waattaninne buzo oosotu bollan beegottida qaattaa oottiyoga,
- ◆ So oosuwaanne kifiliya oosota wodiya oottidooga yigganawu koshshees.

Yiggiyo hiillata

Malaata oyshata (haasaya doonaa qaala oyshaa giyoga)

- ◆ Halchhennan maliyobata (luxanchchatussi maliyobati de'iyoga odennan de'iiddi yiggiyo ogiya)
- ◆ Cita oosuwaa
- ◆ So oosuwaa
- ◆ Kifiliya oosuwaa
- ◆ Luxetta shaahuwaa bagga paaciyaa
- ◆ Kuushsha paaceta

Kifiliya geliyo wodiya coratetta

Daro baggi siyoyga danddayenna luxanchchati luxiyo luxetta keettatun 2ntto yuushuwaa (5ppe-8ntta kifiliya) luxetta kifiletu Toophphiya malaata doonassi moodettida wodiya coratettay daro baggi saaminttan naa"uto geliyo wodiya giyoga. Hegakka qassi qofaa giddo gelissiyogan:

- ◆ Issi issi shemppoy 8 (hosuppun) kifiliya geliyo wodiya oyqqanadan oottiyo wodei issi issi kifiliya geliyo wodee qassi 45 daaqqata oyqqees.

SHEMPPUWAA ISTTA

MERETA NASHSHIYOGA

Ha shemppuwaappe naagettiya ayfeta

Luxiyageeti ha luxettaappe guyyiyan

- ◆ Meretaa aybatettaa Toophphiya malaata doonan (TMD)qonccissoosona.
- ◆ Meretaa aybatettaa Toophphiya malaata doonan tobboosona
- ◆ Toophphiya gidдон beettiya meretan yeemoyiyabata qonccissoosona
- ◆ Meretaba xeelliyogan shiiqida nabbabuwaanabbadidi ayfe yohota Toophphiya malaata doonan qonccissoosona.
- ◆ Mereta nashshiyogaara gaytotettay de'iyomaalatata go'ettidi malaata doonan wogaa naagida qofa qashuwa medhdhoosona.
- ◆ Mereta nashshiyogaara gaytotettay de'iyomaalatata paattoosona.

Luxissanawu maaddiya miishshata

Hashemppuwaa luxissanawu luxissiyageeti karttata, pootota, xuufeta, meezee de'iyomaalatata doonaa eranchata go'ettanawu koshshees.

Luxetta shahuwa istta:- bira malaataata

Ha luxetta shaahoy luxiyageeti meretaa nashshiyogaara gaytotettay de'iyomaalatata meezetiyo wodiya. Ha luxetta shaahuwan luxiyageeti shemppuwaa issuwan shiiqida malaatatanne hara eti eriyomereta yeemoyiyabatanne meretan hanidabata qonccissiya malaatata meezetanadanooft malaatata bessiyo wode malaataa kushiya qottaa, gomppaa

ginaa, kushiya qottay sheppiyo sohuwaa, kushiya qaattaa, sinttaanne bollaa qaattata suure kaallite.

Luxetta shaahuwa naa''a : ezggyiyoga (be'iyoga)

Nibaabiyappe kase oyshatun luxiyageeti meretaban de'iyeraa yiggonaa. Nibaabiyappe kase oyshatu zaaroy nibaabiya gidдонinne dumma dumma shemppo shaahotu gidдо gelido gishshawu oyshata luxiyageeti eriyogeetanne banttawu malatidaga zaarana mala minttettiyyoga.

Malaalissiya meretabay shiiqida dumma dumma nabbabota Toophphiya malaata doonan issippe kottan nabbabana malanne shiiqida oyshata luxiyageeti malaata doonan zaarana mala minttettiyyoga.

Koyro meeziyappe naagettiya zaarota

1. Nabbabuwaan gidдон qonccida haattaa ki-fileti oydda gidishin hegetikka Xaana sima abbaa, Abbay shaafaa, Hawaassasima abbanne Gafarssa sima abbata giyyoga.
2. Abbay shaafaynne Xaana sima abbay Toophphiya gidдон Amaara dalgga manttiyan beettoosona.
3. Ras Daashine deriya bollan de'iyamedosati cilladda geleshshuwaa, zo'o wora kanaa, waaliyaa, zeeruussaa, suuylaaliya, maahiya, Harddiidaa. Dumma dumma kafota, h.h.milatiyabati de'ooosona.
4. Tohossa Toophphiya gidдон beettiya malaalissiya meretoti Hawaassa sima abbanne Xiya tossa shuchchata.
5. Afaare dalgga manttiyan beettiya salo gufantuwan keehiippe daro malaalissiya tamaa abbay Erttaale geetettidi xeegettees.

6. Ras Daashine deree Toophphiya gidдон
Amaara dalgga manttiyan beettees.

Naa”antto meeziyappe naagettiya zaarota

1. Biradhdhe machchallay xuufiyan gishshatiyoy
issi issi pitaliya gidduwan somiyaa (-) wottiyo-
gana.

Leemisuwaa:-

- ◆ Taani k-a-b-a-da- geetettayis
 - ◆ Ta ishaya kase laytti R-a-s-d- a- sh-ne deriya
xomoosiis.
2. Malaata doonaninne ammaratto doonaa gid-
duwan de’iya dummatettay doonay kushiyan,
som”uwan, bollaa qaattan qoncciyaba gidishin
hara doonay qassi haasaya doonan haasayetti-
yaga gidiyoga.
3. Malaata doonaninne ammaratto doona giddu-
wan de’iya milatoyenne naa”aykka banttaaga
gidida haasaya wogay de’iyogeetanne nu qofaa
qonccissanawu go’ettiyogeeta gidoosona.
4. Malaata doonan ubba malaata missa shaaho-
tikka (parameters) baaso birshshetta laamiya
kaaletanawu danddayosoonaa. Leemisuwaassi
aayyiyo giya malaataninne aawaa giya malaata
gidduwan de’iya dummatettay kushiya qottay
shemppiyo sohuwaana (aawaa giya malaataa
oottanawu kushiya qottay shemppiyosay
som”uwa bollan gidishin aayyiyo giya malaatay
qassi buuchchaa bollan gidees.)

Oyddantto meeziyappe naagettiya zaar- ota

Luxissiyago ha meeziya bollan luxiyageeti bant-
tawu imettida malaatata gishshatiya qaalata go’et-
tidi banttaga gidida qofa qashata medhdhana mala
minttettite.

Oyddantto meeziyappe naagettiya zaarota

1. Deriyaa

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyanikka “S”ne “g”

gomppaa ginaa:-

haddirssakko

Kushiya qattay shemppiyo sohuwa:-

hashiya ginan

Kushiya qaattaa:

ushachcha “S” kushiee haddirssa “S”

kushiya gomppappe zokko baggaa

sho’idi pude naa”akka miccidi “go

oottiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

ayfee haddirssara pude xeellees.

2. Abbaa

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushe “5” payduwaa

haddirssan qassi “g”

gomppaa gina:-

haddirssay ushachchakko ushachchay

qassi dugekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwa:-

uluwaa ginan

kushiya qaattaa:-

haddirssa kushiya miyye baggaara

zin”ssidi ushachcha kushiya

biradhdheta kokkorssiiddi malaatiya

biradhdhiyaa baggan haddirssa

kushiya gomppaa bochchiyo

Bollaa / som”uwa qaattaa:-

baawa

3. Waaliyaa

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyanikka “W”

Kushiya gomppaa:-

giddokko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

naa”u kushiyanikka huuphphiya bollan

Kushiya qaattaa :-

huupgiya bollappe denttidi pude

oottiyogan guuttiyo guyyekko

oottiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

baawa

4. Wora kanaa

Kushiya qottaa :-

issi kushiyan”S”

Gomppa ginaa:-

karekko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa :-

siiriya boolan

Kushiya qaattaa:-

siiriyaa malaatiya biradhdhiyaninne

wogga biradhdhiya gidduwan gelissidi

uushshi yuushshi yeggiyoga

bolla / som”uwa qaattaa;-

baawa

5. Wombbaa

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyan”g”

Gomppa ginaa:-

ushachchay ushachchakko haddirssay

haddirssakko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

uluwaa ginan

kushiya qaattaa:-

naa”u “g” kushiya aattiyeggidi olla malaata

oottiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

*Mishuwa wolqqan biittaapee xuuqqi-
ya tama abbaa*

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyan”ka “0” nne “5”

Gomppaa ginaa:-

pudekko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

sintta ginan

Kushiya qaattaa:-

naa”u kushiyan”ka aattiyeggidi “0”medhdhiyogan
pude aattiyeggidi

gomppaa giddokko oottidi “5” payduwaa

medhdhiyoga

bollaa/ som”uwa qaattaa;-

gacoy tolettees.

6. Haruuruwaa

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyan”ka “H”

Gomppa ginaa:-

pudekko

Kushiya gomppay shemppiyo sohuwaa:-

uluwaa ginan

Kushiya qaattaa:-

naa”u “H”kushetikka uluwaa ginanwottidi

qesiya micciyogan uluwaakko naa”u

kushiyan”ka irzzuwaa medhdhiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

baawa

7. Dembbaa

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyan”ka “S” nne “g”

Gomppa ginaa:-

dugekko

Kushiya gomppay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginan

Kushiya qaattaa:-

ushachcha “s” kushiya haddirssa “s”kushiya gomppappe zokko bagгаа

sho’idi micciyogan (g) medhdhiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

baawa

8. *Geleshshuwa*

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyankka “s”

Gomppa ginaa:-

giddokko

Kushiya qottay sheppiyo sohuwa:-

tiraa bollan

Kushiya qaattaa :-

kayan kayan tiraa shociyoga

Som”uwa / bollaa qaattaa:-

inxtarssaa pude bagгаа menttershsha

diddinakko gelissiyogan pude bagгаа

menttershsha sinttawukko toliyoga

luxetta shaahuwaa oydda:-

nabbadidi qonccetta demmiyoga Ha luxetta shaahuwan luxiyageeti tawu shiiqida nibaabiya maara nabbabana kaallite. Luxissiyageetikka luxiyageeti maara nabbabana mala maaduwa oottite.

Meeziya ichchasha citan tobbiyoga

Luxiyageeti nibaabiya giddoppe demidobatanne gamma giidi ammanettiyo citaa tobbeta doonaa go’ettido danddayosoonaa. He wodiyan gamma malaata doonaa go’ettidogaanne gamma kiitaa aattidoga aggidoga kaalli xeellite.

SHEMPPUWAA NAA'A

SO ASAA YESUWAA MAACHCHAA

Ha shemppuwaappe naagettiya ayfeta:

Luxiyageeti ha luxettaappe guyyian:

- ◆ so asaa yesuwaa maachcha birshshettanne xinxxiso qofaa Toophphiya malaata doonan qonccissoosona.
- ◆ so asaa yesuwaa maachcha buzuwan gidin biittaa xekkandemissiyo go'aa qonccissoosona.
- ◆ So asaa yesuwaa maachchay biittaa dichchaassi de'iya go'aa paattidi odoosona.
- ◆ So asaa yesuwaa maachchaban palama wogaa naagidi palamettoosona.
- ◆ So asaa yesuwaa maachchaa birshshettaanne xinxxiso qofaa birshshidi odoosona.
- ◆ So asaa yesuwaa maachchaa gaasuwan polettiya aayotunne qeeri naatu payyatetta diinata Toophphiya malaata doonan qonccissoosona.
- ◆ So asaa yesuwaa maachchay aayotussinne qeeri naatu payyatettassi de'iya go'aa qonccissoosona.
- ◆ So asaa yesuwaa maachchaa sintta qofay biittaa dichchaassinne muruassi immiyo maaduwa toboosona.
- ◆ So asaa yesuwaa maachchaara gaytotettay de'iyoo malaatata go'ettidi malaata doonan haasaya woga naagida qofa qashuwa medhdoosona.
- ◆ So asaa yesuwaa maachchar gaytotettay de'iyoo malaatata paattoosona.

Shemppuwaa naa'a : so asaa yesuwaa maachcha

Luxetta shaahuwaa istta: bira malaatata

Ha luxetta shaahoy luxiyageeti so asaa yesuwaa maachchaara gaytotettay de'iyoo malaatata meezeetiyo wodiya. Ha luxetta shaahuwan luxiyageeti shemppuwaa naa'an shiiqida malaatatanne hara eti eriyo so asaa yesuwaa maachchaa qonccissiya malaatata meezetanadan oottiite. Malaatata bessiyoo wode malaatayo kushiya qottaa, gomppa ginaa, kushiya qottay shemppiyo sohuwaa, kushiya qattaa, som'uwaanne bollaa qaattata suure kaallite.

Luxetta shaahuwaa naa'a: ezggyoga (be'iyoga)

Nabbabuwaappe kase

Nabbabuwaappe kase oyshati luxiyageeti bantta eriyo zaaruwaa immana mala minttettite. Nibaabi-yappe kase shiiqida oyshatussi zaaroy ha shemppuwan beettiyo gishshawu luxiyageeti kumetta shemppuwaa woppu giidi kaallanadan minttettite.

Nabbabuwaappe kase oyshatussi naagettiya zaarota:

1. So asaa giyogee issi keetta gidдон issippe de'iyaa aayyiyo, aawaa, ishaa, michche naa'a h.h.milatiyabata giyoga.
2. So asaa yesuwaa maachcha giyogee yelettiya naati so asaassi geliyabaaranne aayiya yelanawu danddayiyo hanotaara gatti yiggiyoga giyoga.
3. Issa so asassi daana bessiya naatu yesoy so asaassi geliya miishshaa yesuwaaranne aayiya yelanawu danddayiyo wolqqaara gatti xeetanawu bessees. Gaasoikka so asaa sarotettay

maacettiyooy naatu yesuwaa xalla gidennan payyatetta hanotakka xeellees.

4. So asaa yesuwaa maaciyoge biitta dichchaassi xoqqa go"ay de'ees gaasoykka biitta giyobi so asaa gujuwaa ayfiya giyoga. So asa yesoy maacettana xaykko mucurettida luxettaa, payyatetta haggazaa, gigettida kattaa, h.h.milatiyabata demmanawu danddayettenna

Koyro meeziyappe naagettiya zaarota

1. So asaa halchchuwaa giyogee dumma dumma meeze meretanne asi medhdhido shahaara teqqiya ogeta go'ettiyan izaawati woykko aznaynne machchiya yelidi dichchanawu koyiyio naatu coratetta ubbakka yelanawu koyiyo wodiya eti banttawu maaciyogan kumetta so asaa sarotetta naaganawu halchchiyoga danddayiyoga.
2. Sola gufantto payyatetta eqotay so asaa halchchuwaa paattido ogetuppe amaridaage
 - ◆ koyyettenna shahaara teqqiyoganne koyettiya shahaara ekkiyoga
 - ◆ Yelanawu koyiyo naatu coratetta maaciyoga kaalli kaalli yelettiya naatu gidдон de'anawu bessiya wodiya (laytfa) dummatetta halchchiyoga
 - ◆ Yelanawu koyiyo naatu coratetta dichchanwunne payyabassi gattanawu danddayiisiiya wolqqa woykko so asaa ikkonoomiya/ geliya miishshaara gatti xeelliyoganne
 - ◆ Yelanawu halchchiyoga gidoosona
3. Xaaxi-waaxidi qonccissiiyo wode so asaa halchchoywudiyo heezu bira allaalleti:-
 - ◆ Aayetunne qeeri naatu payyatetta naagiyoga
 - ◆ Dere asaa qoodaa teqqiyoga /naagiyoga
 - ◆ Asumatettanne izaawatetta maata naagiyogeeta gidoosona.
4. So asaa halchchoy dere asaa qoodaa naaganawu xoqqa maaduwa immees. Gaasoykka issi issi so assay ba so asaa yesuwaa maaciyaba gidikko biittiya koyiyo dere asaa yesuwaa demmanawu danddayissees.
5. So asaa halchchoy barkka biittaassinne so asaa dichchaassi maaddenna. Gaasoykka so asaa halchchoy biittee murutaa wogatuura issippe oottanawu koshshees.

Luxetta shaahuwaa heezza: haasayiyoga (qonccissiyoga)

Meeziya naa" aappe naagettiya zaarota

1. Toophphiya gidдон shahaaranne naata yeliyo hanotatura oyqqettidagan xeetu sha'u gidiya qeeri naati de'uan yeliya aayotu gidoppe 871 aayoti hayqqosona.
2. Shahaaranne yeliyo wodiyan maccageeta hayquwawu gattiya hanotati yelo keettay suuxxiyoga/ yelanappe koyro suuxxiyoga woykko yeli simmin yelo keettaappe keehippe suuttay gukkiyoga, yeloosappe usuppun saamintta gakkanawu de'iya wodiya gidдон yelo keettay harggiya seeletun hambbalaashettiyo-genne shahaaray boshettiya gidoosona.
3. Dicciya biittatun hayqqiya aayotu gidoppe so kushe gidiyageeti hayqqiyoy shahaaraaranne yeluwaara oyqqettida gaasotuna.
4. Toophphiya ekuwaa geluwaa xeelliyagaan ki-yida biittaa wogay macca asati azina gelanawu layttay 15 layttappe bolla gidana mala maacetees.
5. Nibaabiya maaran macca naati yelliyo layttay 15-49 laytta gakkanashina.
6. Mino ufayttiyanne payya yeleta ayfissanawu so asaa halchchoy deretetta akeeka dichchiyogan go'ees.
7. Izaawata gidin so asay naata yelanawu koyiyo wode koyro bollan, kahan, issippetettanne ikkonoomiya gigettann beegotay de'ana malanne yeliyo naatu coratettanne awude yelanawu koyiyakko kasetidi maaciyoga koshshees.
8. Aayotu payyatettay naagettidi biittiyo sheerettiyanne beegotida yeleta ayfissanawu aayoti haassi haassidi yeliyoga, qoppenna boshay merettenna mala naagettiyooga, shaahara wodenne xantta xanttiyo wodiyan gigettida qumma maana koshshoosona.

Meeziya heezzaappe naagettiya zaarota

1. Boshaa

Kushiya qottaa:-

haddirrssa kushee "5" ushachchay qassi baariyo malaata

gomppa gina :-
 haddirssay dugekko ushachchay qassi pudekko
 kushiya qottay shemppiyo sohuwaa: uluwaa
 bollan
 kushiya qaattaa:-
 ushachcha baariyo kushhaddirssa
 kushiya gomppaa bochchidi dugekko
 goochchiyabandan ootidi wottiyoga
 bollaa/so”uwa qoattaa:-
 baawa
2. Yeliyoga
 Kushiya qottaa:-
 naa”u kushiyankka dakkoyettida “g”
 Gomppa ginaa:-
 dugekko
 Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-
 uluwa bollan
 Kushiya qaattaa:-
 naa” u kushetakka idimmidi uluwa
 bollan wottisimmidi ushachcha kushiya
 duge wottiyoga
 bollaa/ som”uwa qoottaa:-
 baawa
3. Payyatetta
 Kushiya qottaa:-
 naa”u kushiyankka “s”woykko “9” Payduwuwaa
 Gomppa ginaa:-
 giddokko
 Kushiya qottay shemppiyo sohuwa:-
 hashiya bollan
 Kushiya qaattaa:-
 malaata kushiyaninne wogga biradhhiyan hashi-
 ya bochchidi sinttawukko efiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa”:-
 baawa
4. Deryaa
 Kushiya qottaa:-
 naa”u kushiyankka “g”
 Gomppa ginaa:-
 ginaa
 Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-
 tiraa ginan/tiraappe sinttaara/
 Kushiya qottay :-
 naa”u “g” kushiya kayan kayan pudenne duge
 xoqqunne ziqqi oottiyoga
 bollaa /som”uwa qaattaa:-
 baawa
5. Shahaara
 Kushiya qottaa:-
 naa”u kushankka dakkoyettida “g”
 Gomppaa ginaa:-
 giddokko
 Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-
 uluwaa ginan
 Kushiya qaattaa:-
 naa”u kushetakka uluwaa bollan
 wottidi lagge sinttawukko sugiyoga
 bollaa /som”uwaa qaattaa:-
 gacoy tolettees
6. Teqqiyoga
 Kushiya qottaa:-
 naa”u kushiyankka “s”
 Gomppa ginaa:-
 dugekko
 Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-
 haddirssa hashiya ginan

Kushiya qaattaa:-

naa”u “s” kusheta gattidi sinttawukko Sugiyoga

Bollaa /som”uwa qaattaa:-

som”oy tukettees

7. *Suuxxiyoga /suuttaa*

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyanikka “s”payduwaa

Gomppa ginaa:-

gidokko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

siiriya bollan

Kushiya qaattaa;-

naa”u kushetakka siiriya bollan

wottiyogan ushachcha kushiya

haddirssa kushiya zokko baggan

biradhdheta kokkorssiiddi dugekko:-

wottiyoga

8. *Harggiya*

Kushiya qottaa:-

issi kushiyan “5” payduwaa

Gomppa ginaa:-

haddirrakko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

som”uwaassi miyye baggan

Kushiya qaattaa:-

giddo biradhdhiyan som”uwaassi

miyye bagga bochchidi mirqqiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

som”oy tukettees

9. *Ikkonoomiyaa*

Kushiya qottaa:-

haddirssa kushee “g” ushachchay qassi “E”

Gomppa ginaa:-

pudekko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginan (tiraappe sinttaara)

Kushiya qaattaa:-

haddirssa “g”kushiya gomppaa

ushachcha “E” kushiya zokko baggan

totteyyoga

bollaa/ som”uwa qaattaa:-

baawa

10. *Issippetettaa*

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyanikka “5” woykko “9” Payduwaa

Gomppa ginaa:-

karekko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginan /tiraappe sintta baggaara/16

Kushiya qaattaa:-

naa”u “5” kusheta wogga

biradhdhiyaninne malaatiya

biradhdhetun yaanne haanne qaxxana mala

yuushhsi yuushshi yeggiyoga

bollaa/ som”uwa qaattaa:-

baawa

Tobbiyo oyshata

luxiyageeta heezza heezza gididi tobbi simmidi
intte tobvido ayfe qofata cita kaalettiyaga bag-
gaara kifiliya luxanchchatussi Toophphiya malaata
doonan shiishshanadan oottite.

SHEMPPUWAA HEEZZA

MINJJUWA WOGAA

Ha shemppuwaappe naagettiya ayfeta:

Luxiyageeti ha luxettaappe guyyiyan:

- » Minjuwaa wogaa aybatetta Toophphiya maalata doonanqonccissoosona.
- » Minjuwaa wogay koshshiyga paattidi odoosona.
- » Minjuwaa wogaa go”aa Toophphiya maalaata doonan qonccissoosona
- » Ay minjjanawu koshshiyakko birshshoosona ubbakka qassi minjuwaa qommota shaakkoosona.
- » Minjjoy izaawussi, so asaassi ubbakka biittaa dichchaassi de’iya go”aa qonccissoosona.
- » Minjuwaa wogaara gaytotettay de’iyo malaatata go’ettidi malaata doonan haasaya woga naagida qofa qashota medhdhoosona.
- » Minjuwaa wogaara gaytotettay de’iyo malaatata paattoosona.

Luxetta shaahuwaa issta: bira malaatata

Ha luxetta shaahoy luxiyageeti minjuwaa wogaara gaytotettay de’iyo malaatata meezetiyo hanota. Ha luxetta shaahuwan luxiyageeti shemppuwa heezzan shiiqida malaatatanne hara eti eriyo minjuwaa qonccissiya malaatata meezetandan ootite malaatata bessiyoo wodiyan malaata kushiya qottaa, gomppa ginaa, kushiya qottaay shemppiyo sohuwaa, kushiya qaattaa, som”uwaanne bollaa qaattaa suure kaallona.

Luxetta shaahuwaa naa”a: ezggyoga (be’iyoga)

Nibaabiyappe kase oyshatuissi zaaroy nibaabiya gidдон beettiyo gishshawunne luxiyageeti luxetta shaahuwan eti zaariyo nibaabiyappe kase oyshatussi eti eriyogaanne banttawu malatidaba zaaranadan minttettite.

Koyro meeziyappe naagettiya zaarota

1. Miishshaa minjjiyogee zammaana de’uwa hiilla giyo gaasoy miishshaa minjiya asi oonanne metennan ba koyyido wodiyan minjido miishshan koyyidoba oottanawu danddayiyo gishshassa.

Zammaana minjuwaa hiillaassi de’iya mino miyyeta

- ◆ miishshaa koyyido wodiyan wottanawu danddayettees
- ◆ miishshaa koyyido wodiyan koyyidosa kiitanawu danddayettees.
- ◆ gujo dichchaa demmissees
- ◆ kaysuwan wuuqettanawu danddayenna

Meeziyan minjjiyo hiillaassi de’iya mino miyyeta:

- ◆ Deretetta issippetetta gaytotetta minttettees
- ◆ Kayyuwaninne ufayssa wodiyan maadettanawu danddayses
- ◆ Deretetta asaa wogaa minttettees.
- ◆ Deretetta asaa metota tobbidi birshshanawu danddayses,

Zammaana minjuwaa wogaassi de’iya lefa miyyeta

- ◆ Daro lefa miyyeti de’okkona

- ◆ Koyyido wodiyan miishsha wottanawu danddayssenna.
 - ◆ Koyyido wodiyan wottidogaappe denttidi goetanawu danddayokko
- Meeziyan minjjiyo wogaassi de'iya lefa miyyeta
- ◆ Kaysuwan wuuqettanawu danddayees.
 - ◆ Dichchaa demmissenna
 - ◆ Wottido sohuwaappe koyyido sohuwaa kiitanawu danddayokko
2. Meeze minjuwa qommota getettiyageeti iddiriyanne shufuwaa geettoosona.
 3. Luxiyageeti bantta wodiya, uniformiyaa, dawutaaraa, korojuwaa h.h.m. minjanawu danddayosona.
 4. Pilgganchchay guutaa xoo'iya wogga woliwoluwaa muukkawusu giidooge guutta guutta kiyiyabati miishsha laaletaassi aatti immoosona gaanassa.

Luxetta shaahuwaa heezza : haasayiyo-ga(qonccissiyoga)

Meeziya naa''aappe naagettiya zaarota

Luxissiyago:ha meeziyan luxiyageetussi imettida malaatata gishshatiya qaalaata go'ettiyogan bantta qofa qashuwaa medhdhanadan minttettite.

Meeziya heezzaappe naagettiya zaarota

1. C
2. E
3. B
4. D
5. A

Meeziya oyddaappe naagettiya zaarota

1. Kawuwaa

Kushiya qottaa:-

issi kushiyan guuttaara dakkoyettida "5"

payduwaa

gomppa ginaa:-

dugekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

liiphiyaa /huuphiya bollan

kushiya qaattaa:-

dakkoyettida "5" payduwaa biradhdhetu

xeera liiphiya bollan wottiyoga

bollaa /som"uwa qaattaa:-

baawa

2. Izaawa

Kushiya qottaa:-

issi kushiyan "5"woykko "9" payduwa

Gomppa ginaa:-

giddokko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

hashiya bollan

Bollaa /som"uwa qaattaa:-

baawa

3. Maaddiyaga

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushee "A" haddirssa kushee

qassi"q"

gomppa ginaa:-

ushachchy haddirssakko haddirssay qassi

pudekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginan

kushiya qaattaa:-

ushachcha "A" kushiya haddirssa "g"kushiya

gomppaa bollan wottidi

issippe pude xoqqu oottiyoga

bollaa/ som"uwa qaattaa:-

baawa

4. *Kiittiyoga*

Kushiya qottaa:-

ushachcha dakkoyettida “g” haddirssay qaassi “5”

Gomppa ginaa:-

naa”u kusetikka dugekko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwa: haddirssa hashiyappe xoqqu giidu

Kusjiya qaattaa:-

ushachcha “g” kushiya biradhdheta haddirssa “5”

kushiyazokko baggaan wottidi pudekko

micciyoga

bolla / som”uwaa qaattaa:-

baawa

5. *Aquwaa*

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyankka guuttaara dakkoyettida “5” Payduwa

Gomppa ginaa:-

naa”u kusetikka pudekko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginaan

Kushiya qaattaa:-

ushachcha “5” payduwaa kushiya haddirssa

kushiya gomppaa bollan wottidi pudekko

xoqqu oottiyoga

bollaa /som”uwaa qaattaa:-

baawa

6. *Miishshaa*

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyankka “g”

Gomppa ginaa:-

naa”u kusetikka pudekko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

haddirssa kushiya gomppa bollan

Bollaa /som”uwa qaattaa:-

baawa

7. *Saamaa*

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyankka qalam”ettida “g”

Gomppa ginaa:-

naa”u kusetikka pudekko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginan

Kushiya qaattaa:-

naa”u qalam”ettida “g” kusheti qeeri

biradhdhiya baggaara gattidi yuushshi

yuushshi yeggiyoga

bollaa /som”uwaa qaattaa:-

baawa

8. *Wuuqqiyoga*

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushiyan “2” payduwaa

Gomppaa ginaa:-

giddokko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

haddirssa kushiya qesiya bollan

Kushiya qaattaa:-

ushachcha “2” payduwa kushiya

haddirssa kushiya qesiya bollan wottidi

ushachchakko goochchiyogan

qalam”iyoga

bollaa /som”uwaa qaattaa:-

baawa

9. *Dichchaa*

Dichchaa giyogee bankkiyan uttida miishsha bolla bankke keettay oottiyo gujo gidiyo gishshawu miishshaanne gujjiyoga giya naa”u malaatata go’ettanawu koshshees.

9. *Geliyaba*

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushiyan guuttaara dakkoyettida “5” payduwa

Gomppa ginaa:-

gidokko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

haddirssa shophpha giddo /haddirssa

miyyiya bolla/

kushiya qaattaa:-

ushachchaga guuttaara qalam”ettida

kushiya haddirssa shophpha giddo

gelissiyoga

bolaa / som”uwaa qaattaa:-

baawa

Meeziya ichchashaappe naagettiya zaarota

Luxiyageeti dumma dumma geloy de’iyo malaata doonaa qofa qashota oottanawu danddayosoonaa. Hagaappe garssaara imettida zaaroti maado giddoosona geetettidi ammanettees.

1. *Ekkiyoga*

◆ Efireemi imatta ekkiis (haga bolla mokkiyoga /shoobbiyoga giya malaata go’ettanawu danddayettees.)

◆ Tooli ishaya yeddido miishshaa ekkiis (haga bolla ekkiyoga giya malaata go’ettanawu danddayettees.)

2. *Kessiyoga*

◆ Miishsha gaasoy baynna kessiyoge lo”o gidenna (haga bolla laaliyoga giya malaata go’ettanawu danddayettees.)

◆ Shabbiriya luxanchchata dummayidi kessanawu koshshees(haga bolla kiyiyoga giya malaata go’ettanawu danddayettees.)

3. *Dichchaa*

◆ Aaye isha na’ay carckkuwan guppidi wodhdhiyaga (haga bolla wottadara giya malaata go’ettanawu danddayettees.)

◆ Bankke keettan uttida miishshay dichchaa demmissees. (haga bolla gujuwaa giya malaata go’ettiyoge danddayettees)

4. *Xayiyoga*

◆ Daro yelagati biittaappe xayidi hara biittaa boosona (haga bolla betiyoga giya malaatata go’ettiyoge danddayettees.)

◆ Abbaa zeeriyoge polettiyo wode xomppiya xayuuwa metoy kichchees (haga bolla xomppe xayis giya malaata go’ettanawu danddayettees)

5. *Wottiyoga*

◆ Miishshaa wottiyogee daro lo”o (haga bolla minjjiyoga giya malaata go’ettanawu danddayettees.)

◆ Luxiyo dauwtaraanne maxaafata lo”o sohuwan wottiyoga koshshees (haga bolla uttiyoga giya malaata go’ettanawu danddayettees)

Meeziya usuppanaappe naagettiya zaarota

Luxiyageeti dumma dumma peeshota yeletissiyoga oottanawu danddayosoonaa. Hagaappe

garssaara imettida zaarot maado giddoosona geetettidiammanettoosona.

1. *Maaddiyoga*

Maaddis (Inne maaddiyoga giya malaatata medhdhiyoga) maaddasu (Onne maaddiyoga giya malaatata medhdhiyoga) maaddiyaga (maaddiyoga giyaganne sunta malaatiya woykko wurssiya malaatata medhdhiyoga), maaddidoosona (etanne maaddiyoga giya malaatata medhdhiyoga), maaddawusu (O sinttanawu nne maaddiyoga giya malaatata medhdhiyoga), maaddoosona (eta, sinttanawunne maaddiyoga giya malaatata zaari zaari medhdhiyoga); maaddana (nuuni, sinttanawunne maaddiyoga giya malaatata zaari zaari medhdhiyoga)

2. Ekkiyoga

Ekkiis (nne ekkiyoga giya malaatata medhdhiyoga ekkaasu (Onne ekkiyoga giya malaatata medhdhiyoga), ekkiyaga (ekkiyoga giyagaanne suntaa malaatiyaga woykko wurssiya malaatata oottiyoga), ekkidoosona (etanne ekkiyoga giya malaatata medhdhiyoga), ekkawusu (O, sinttsnawunne ekkiyoga giya malaatata medhdhiyoga), ekkoosona (eta, sinttanawunne ekkiyoga giya malaatata zaari zaari medhdhiyoga), ekkana (nuna, sinttahnawunne ekkiyoga giya malaalatata zaari zaari medhdhiyoga)

3. Shammiyoga

Shammiis (Inne shammiyoga giya malaatata medhdhiyoga), shammaasu (Onne shammiyoga giya malaatata medhdhiyoga), shammiyaga (shammiyoga giyagaanne suntaa malaatiyaga woykko wurssiyo malaatata oottiyoga), shammidoosona (etanne shammiyoga giya malaatata oottiyoga) shammawusu (O, sinttanawunne shammiyoga giya malaatata medhdhiyoga) shammoosona (eta, sinttanawunne shammiyoga giya malaatata zaari zaari medhdhiyoga), shammana (nuuna, sinttanawunne shammiyoga giya malaatata zaari zaari medhdhiyoga)

4. Bayzziyoga

Bayzziis (I nne bayzziyoga giya malaatata oottiyoga), bayzzaasu (Onne bayzziyoga giya malaatata medhdhiyoga), bayzziyoga (bayzziyoga giyagaanne suntaa malaatiyaga woykko wurssiyo malaatata medhdhiyoga), bayxxidoosona (eta nne bayzziyoga giya malaata medhdhiyoga), bayzzaasu (O, sinttanawunne bayzziyoga geetettiya malaatata medhdhiyoga), bayzsoosona (eta, sinttanawunne bayzziyoga geetettiya malaatata zaarizaari medhdhiyoga), bayzzana (nuuna, sinttanawunne bayzziyoga giya malaatata zaaretti zaaretti medhdhiyoga)

5. Ehiyoga

Ehiis (Inne ehiyoga giya malaatata medhdhiyoga), ehaasu (Onne ehiyoga giya malaatata medhdhiyoga), ehiyaga (ehiyoga giyagaanne suntaa malaatiyaga woykko wurssiyo malaatata medhdhiyoga), ehiidoosona (etanne ehiyoga giya malaatata medhdhiyoga), ehawusu (O, sinttanawunne ehiyoga giya malaatata medhdhiyoga), ehoosona (eta, sinttanawunne ehiyoga geetettiya malaatata zaari zaari medhdhiyoga), ehaana (unua, sinttanawunne ehiyoga giya malaatata zaari zaari medhdhiyoga),

SHEMPPUWAA OYDDA

QEERI NAATU MAATATA

Ha shemppuwaappe naagettiya ayfeta:

Luxiyageeti ha luxettaappe guyyian:

- » Qeeri naatu maatatu aybatetta toophphiya malaata doonan qonccissoosona
- » Qeeri naatu maatati bonchchettiyogassi de'iya go'aa paattidi odoosona
- » Qeeri naatu maataba qonccissiya kawotetta seeraa menttota shaakkoosona.
- » Qeeri naatu maatatuura gaytotettay de'iyoo malaatata go'ettidi Toophphiya malaata doonan haasaya wogaa naagida qofa qashata medhdhoosona.
- » Qeeri naatu maataara gaytotettay de'iyoo malaatata paattoosona.

Luxetta shaahuwa istta: bira malaatata

Ha luxetta shaahoy luxiyageeti qeeri naatu maatatuura gaytotettay de'iyoo malaatata meezetiyo wodiya. Ha luxetta shaahuwan luxiyageeti koyro shemppuwan shiiqida malaatatanne hara eti eriyo qeeri naatu maatata qonccissiya malaatata meezet-anadan oottite.

Malaatata bessiyo wode malaata kushiya qottaa, gomppa ginaa, kushiya qottay shemppiyo sohuwaa, kushiya qaatta som"uwaanne bollaa qaattata, suure kaallite.

Luxetta shaahuwa naa"aa: ezggyoga (be'iyoga)

Luxanchchatu maxaafan shiiqida qeeri naatu maatata qonccissiya nibaabiya issippe kottan

nabbabidi luxanchchaa maxaafan shiiqida oyshata Toophphiya malaata doonan zaaranadan minttettite.

1. Qeeri naati luxiyo, haasayiyo, xaafiyo, pilggiyo issi sohuwappe hara sohuwaa qaaxxiy, yeleta gallassa xaafettido woraqata demmiyo maatati de'osona.
2. Qeeri naatu baaso gidiya maatata geetettiyageeta bollan gakkiiya danoti gakkenna mala naagi-yoga, so asaara gayttiyo maataa, luxiyo maataa geettoosona
3. Qeeri naatu maatay bonchchettiyoga eta dosay baynannan oyqgettennadan, qolqqay bogetten-nadan la'an luxanadaaninne beegotidanne biit-taa sheerettiya yeleta gidanadan danddayissees.
4. Nibaabiya gidдон odettida qeeri naati bantta qofaa qonccissanawu danddayiyo ogeti haasayiyogan, xaafiyogaaninne misiliya medhdhiyogana.
5. 18 layttappe garssa gidida qeeri naata
6. Qeeri naati bantta maataappe gujuwan, yelidageeta bonchchiyo luxetta keettaa gidдон luxissiyageeta bonchchiyoga, luxetta wodiyan kifiliya gidдон beettiyo, luxiyo buqurata suure oyqqiyo maatati attennabata.
7. Nibaabiya gidдон odettida qeeri naatu maatatuppe gujuwan siyanawu danddayenna naati malaata doonan maayettiyo malaata doonaa luxiyonne malaata doonaa birshshiyaga demmiyo de'ees.

Meeziya naa"aaappe naagettiya zaarota

Ha luxetta shaahuwan luxiyageeti ichchashu citan shaahettidi tobbana oottite. Citaan tobbiyo wode ubba luxanchchatikka lagge qaattaa qaaxxana mala minttettite. Kaallidikka cita kaalettiyaga

baggaara into tobbido ayfe yohuwaa kifiliya luxanchchatussi shiishshanadan oottite. Ha shooqan malaatata go'ettiyonne tobbiyo huuphe yohota luxanchchatussi qoncce gidiyoga bollan wudanadan oottite.

Luxetta shaahuwa heezza: haasayiyoga (qonccissiyoga)

Meeziya heezzaappe naagettiya zaarota

Luzissiyago ha meeziya bollan luxiyageeti imettida malaatata gishshatiyo qaalata go'ettidi huuphiyan huuphiyan qofa qashota medhdhana mala minttettite.

Meeziya oyddaappe naagettiya zaarota

1. Huqqunna

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushee baariyo malaata

haddirssay qassi “g”

gomppa ginaa:-

ushachchay pude haddirssay qassi duge

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginan(tiraappe sinttaara)

kushiya qaattaa:-

ushachcha baariyo kushiya biradhdheta

haddirssa kushiya gomppan duge

shemppuwa oydda:qeeru naatu maatata

naaqqioyqqiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

baawa

2. Mattumaa

Kushiya qottaa:-

issi kushiyan “Ts”

Gomppa ginaa:-

karekko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

gacuwaappe xoqqu giidi / haytta kariya

bollan/

kushiya qaattaa:-

“Ts” kushiya haytta kareppe gacuwaakko

duge wottiyoga

bollaa / som”uwaa:-

baawa

3. Deretetta

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushiyan “B”haddirssa

kushiyan qassi “5”

gomppa ginaa:-

ushachcha kushe karekko haddirssay

qassi dugekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:
haddirssa kushe gomppaappe zokko

baggan

kushiya qaattay:-

ushachcha “B” kushiya yuushshiyoggidi

haddirssa “5” zokko bagga bollan

shemppissiyoga

bollaa / som”uwa qaattay:-

baawa

4. Qaada

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyan “g”

Gomppa ginaa:-

pude

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

uluwo ginan / uluwaa sinttan/

Kushiya qaattaa:-

pudenne duge yiggiyogadan

wuxawaxiya issi kushiya duge

wottiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

buuchchay issi bagga miyyiyakko

zuubbarees

5. *Betiya / betiyoga*

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushee “1” paydo

haddirssay qassi “g”

gomppa ginaa:-

ushachchay karekko haddirssay qassi dugekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginan / tiraa sinttan

kushiya qaattaa:-

ushachcha “1” payduwa kushee

haddirssa “g” kushiya biradhdhetu

giddo gelissidi ushachcha kushiya

xalla ushachchakko efiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

baawa

6. *Kochchaa*

Kushiya qottaa:-

ushachchay “g” haddirssay qassi”5”

Gomppa ginaa:-

ushachchay karekko haddirssay qassi

dugekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwa:-

haddirssa kushiya gomppaappe zokko

baggan

kushiya qaattaa:-

ushachcha “g”kushiya yuushshi

yeggidi haddirssa kushiya zokko

baggan shemppissiyoga

bollaa/ som”uwa qaattaa:-

baawa

7. *Barchchiya / un”ettiyoga*

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyankka “5”

Gomppa ginaa:-

naa”u kushetikka giddokko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

uluwaa bollan

Kushiya qaattaa:-

naa”u kushetakka issuwa issuwa bollan

yuushshi yuushshi yeggiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

ayfee guuttaara qilimmes som”oy

tukettea

8. *Attannaba*

Kushiya qottaa:-

issi kushiyan “C”

Gomppa ginaa:-

karekko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

sinttappe miyye baggan / haytta kariya

heeran

Kushiya qaattaa:-

sinttawukko sugiyoga

Bollaa / som”uwa qaattaa:-

som”oy tukettees.

9. *Kiitettiyoga*

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyankka”5”

Gomppa ginaa:-

giddokko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

ushachcha kushee sinttara haddirssa

kushee qassi tiraa ginan

kushiya qaattaa:-

naa”u kusetikka lagge dugekko

wottiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

baawa

10. Afkkattuwa

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyankka “x”

Gomppa ginaa:-

naa”u kusetikka dugekko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginan

Kushiya qaattaa:-

naa”u x kusetakka gattidi sinttawukko

sugiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

baaw

qofaa qonccissiyagaanne ekkiyo gidaa

Ha luxetta shaahuwan luxiyageeti imettida huuphe yohuwaara gaytotettay de’iyo diraamata (kaassata) medhdhidi shiishshanaadan odite.

SHEMPPUWA ICHCHASHA

IITA MEEZETA

Ha shemppuwaappe naagettiya ayfeta:

Luxiyageeti ha luxettaappe guyyian:

- » Iita meezetu aybatetta Toophphiya malaata doonan qonccissoosona.
- » Iita meezeti kaalettiyo payyatetta, issipetta de'uwaanne kahaa metota Toophphiya malaata doona qonccissoosona.
- » Iita meeziyassi aatti immiya ogeta shaakkidi odoosona.
- » Iita meezeta waatidi teqqanawu danddayetti yakko kifiliya laggetuura tobboosona.
- » Iita meezetuura gaytotettay de'iyoo malaata go'ettidi malaata doonan haasaya wogaa naagida qofa qashota medhdhooson.
- » Iita meezetuura gaytotettay de'iyoo malaatata paattoosona.

Luxetta shaahuwa istta: bira malaatata

Ha luxetta shaahoy luxiyageeti iita meeziyara gaytotettay de'iyoo malaatat meezetiyo wodiya. Ha luxetta shahuwan luxiyageeti shemppuwaa ichchashan shiiqida malaatatanne hara eti eriyoo iita meezeta qonccissiya malaatata meezetanadan ootite malaatata bessiyo wodiyan malaatatu kushiya qottaa, gomppa ginaa, kushiya qottay shemppiyo sohuwaa, kushiya qaattaa, som'uwaanne bollaa qattata suure kaallite.

Luxetta shaahuwaa naa'a: ezggyoga (be'iyoga)

Nibaabiyappe kase

Nibaabiyappe kase oyshatu zaaroy nibaabiya giddoninne shemppuwan dumma dumma shaahotuppe zaarettiyegeeta gidiyogan luxiyageeti iita meeziyaban bantawu de'iyaa akeeka malanawu giigidaga. Hega gishshawu nibaabiyappe kase oyshata Toophphiya malaata doonan shishshidinne luxanchchati beegota qaaxuwaa oottandan minttetiyyoga.

Koyro meeziyappe naagettiya zaarota

1. Nibaaya giddo odettida iita meezetu qommoti ichchash gidishin etikka jima coommiyoga, dammettiya maataa cuwaaiyyoga / sarbbiyoga tambbuwaa cuwaaiyyoga, ushshaa darissidi uyyiyoga, binzziliya singgiyoga gidoosona.
2. Asay iita meezeta meezetiyooy bala xeelana. Leemisuwaaassi jimaa coommiyogee xan'anawu lo'oo giidi qoppiyo gishshawu, tambbuwaa cuwaaiyyogee, zammanatetta woykko eridaba milatiyo gishshawu, dammettiya maata go'etti-yogee bolla galbbaa geeshshees, hashiishe qassi xala oottees giidi qoppiyo gishshawu.
3. Iita meezeti kaalettiyo ikkonoomiya metoti jimaassi mattoyiya ushshatussi kiyiyabay so asaassi geliyaba qohees payyatetta metuwaa kaalettiyo gishshawu payyatettassi geetettidi kiyiyabay izaawatuba gidin biittaa ikkonoomiya qohees, iita meeziyan oyqqettida asi ba oosuwaa suure polanawu danddayenna gishshawu izaawa gidin biittiya demmanawu danddayiyo-ba demmennan attoosona.

4. Iita meezeti kaalettiyo payyatetta metota giyogeeti iita meeziyan oyqqettida asi darssidi tambbuwaa cuwaayiyo gishshawu, mattoyiya ushshaa uyiyo gishshawu 34
5. shemppiyo bolla kifileti masunxxiyoga, goofiniya harggiya, tiriya harggiya, ganjiya harggiya h.h.m. gidoosona.
6. Iita meeziyara de'iyaa asi issippetetta gaytotettaassi lefa giyo gaasoti so asaa laalees, ba wodiya akka suure go'ettenna gishshawu issippetetta gaytotettan maadettenna. Hegappekka gujuwan oosuwaa sohuwaan maara beettenna gishshawu oosuwaappe yedetett danddayiyo gishshawu woosawu woykko wuuqqiyo danuwawu bana aatti immana danddayiyo gishshassa.
7. Akililu qonccissido iita meezeti kaalettiyo kaha metoti iita meeziyan oyqqettida afi doonaanne maayuwaa asassi peenoy laamettiyo gishshaw, ikkonoomee qohettiyo gishshawu iddiriyaa, bulachchaa, shufuwaa milatiya issippetetta gaytotattun maadettenna / hashetenna gishshawu geelladan so asaykka laalettiyo gishshawu h.h.m. ilatiyabatun xoqqa gidida kaha metuwaassi bana aatti immees.
8. Iita meezeta teqqanawu woykko iita meeziyan oyqqettenna mala laggiya maqettaappe haakkiyoga / iita meeze de'iyaa laggiya oyqqennaaga / qohiya meezetanne qofata xayssiyoga ubbakka qassi akeeka demmissiya luxetta ubba heeratunkka aassiyoga.

Luxetta shaahuwa heezza : haasayiyoga (qonccissiyoga)

Meeziya naa''aappe naagettiya zaarota

Ha meeziyan luxanchchati qofa qashotu qofaa ekkidi wolaytt affuwaa peeshoti bantta geluwadan dumma dumma malaatati de'iyoga dumma dumma malaatatan bessonawu danddayiyo gishshawu, gidikkokka qofa qashoti oyqqido qofaa luxissiyagee luxanchchatussi qonccissiyogan luxiyageeti dumma dumma malaatata bessonadan minttettiyan luxiyageetuura issippe oottiyaga gidees.

Meeziya heezzaappe naagettiya zaarota

Ha meeziyan luxanchchati meeziya naa''an imettida leemisotu maaran imettida malaatat gishshatiya

qaalata go'ettidi eta geluwadan dummatiya qofa qashota medhdhanadan minttettite.

Meeziya oyddaappe naagettiya zaarota

Luxissiyago ha meeziyan luxanchchati imettida malaatata gishshatiya qaalata go'ettidi huuphiyan huuphiyan qofa qashuwaa medhdhandan minttettite.

Meeziya ichchashaappe naagettiya zaarota

1. Harggiya

Kushiya qottaa:-

issi kushiyan "5" payduwaa

Gomppa ginaa:-

haddirssakko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwa:-

miyyiya som''uwa baggan

Kushiya qaattaa:-

giddo biradhdhiya sinttawukko

kessiyogan som''uwaassi miyye baggan

wottidi mirqqiyoga

boollaa /som''uwa qaattaa:-

baawa

2. Kahaa/ garssa asatetta

Kushiya qottaa:-

ushachcha haddirssakko haddirssay qassi "Ha"

Gomppa ginaa:-

ushachcha haddirssakko haddirssay qassi

karekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwa:-

tiraa ginan

kushiya qaattaa:-

haddirssa "Ha" kushiya gidдон

ushachcha "g" kushiya miyyiyara

totteyyiyoga

bolla / som”uwa qaattaa:-

baawa

3. Mattoyiya ushsha uyyiyoga

Kushiya qottaa:-

issi kushiyan “A”

Gomppa ginaa:-

haddirssakko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

menttershsha ginan

Kushiya qaattaa:-

wogga biradhdhiya menttershsha ginan

wottidi ushachchawunne haddirssawu

wuxawuxiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa;-

doonay guuttaara doyettees

4. Zammanatetta

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushee “Ha”

haddirssay qassi “g”

gomppa ginaa:-

naa”u kushetikka pudekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginan

kushiy qaattaa:-

ushachcha “Ha” kushiya menttershsha boshissidi haddirssa

g kushiya pudekko pittiyoga

som”uwa / bollaa /qaattaa:-

doonay kamettidi guuttaara

sintawukko kiyees

5. Banatetta dogiyoga

Kushiya qottaa:-

issi kushiyan naa”u payduwa

Gomppa ginaa:-

ushachchakko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwa:-

som”uwaa bollan

Kushiya qaattaa:-

malaatiya kushiyan som”uwa

bochchidi aadhdhi wodhdhiyogan

giddo biradhdhiya som”uwaa

bollan shemppissiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

ayfee qilimmes

6. Masunxxetta

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushee “9”payduwaa haddirssa kushee “5”

Gomppa ginaa:-

dugekko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwa:-

haddirssa kushee zokko bagga Bollan

Kushiya qaattaa:-

masunntaa poqqiyoga mala qaattaa

Bollaa / som”uwa qaattaa:-

ba

7. Xalaa

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushiyan “5”

Gomppa ginaa:-

giddokko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa bollan

Kushiya qaattaa:-

“5” kushiya tiraa bollan zaari zaaridi

shoci shoci bessiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

tiraa sinttawukko sugi bessiyoga

8. *Meeziyaa*

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushee “1” payduwanne “5”

Gomppa ginaa:-

giddokko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwa:-

som”uwa bollaninne tiraa bollan

Kushiya qaattaa:-

som”uwaappe tiraakko efiyoga

Bollaa / som”uwaa qaattaa:-

baawa

*Meeziya usuppunaappe naagettiya
zaarote*

1. Ekkiyoga	misiyaa	phalqqiyoga
aggiyoga
2. Hargganchcha	sohanchcha	payya
3. Oottiyoga	poliyoga	booza
4. Diina	iitaba
/yeshshiyaba	kawushshaa
5. Meeziya	aaze /wogaa	oorattaba
meezetibeen-
naba

Qofaa qanccissiyonne ekkiyo gidaa

Ha luxetta shaahuwan luxanchchati citan tob-
bidobatanne dumma dumma sohutuppe shiishido
tobbiya ayfiya shiishshoosona gidikkonne ubba
luxanchchatikka hashetanda mala minttettite.
Kaallidikka maaddiya zaari barssuwaa immiyogan
annacettiyo ayyanay eta gidдон aqandan oottite.

SHEMPPUWA USUPPUNA

WORAAJJIYA HARGETA

Ha shemppuwaappe naagettiya ayfeta:

Luxiyageeti ha luxettappe guyyian:

- » Woraajjiya harggeti aybatetta Toophphiya malaata doonan qonccissoosona
- » Woraajjiya harggeti waanidinne ayba ogiyan woraajjiyakko Toophphiya malaata doonan qonccissidi odoosona
- » Banttana woraajjiya harggiyappe waatidi naaganawu koshshiyakko Toophphiya malaata doonan qonccissoosona
- » Woraajjiya harggeti kaalettiyo issippetetta diinata shaakkoosona
- » Woraajjiya harggetuura gaytotettay doonan haasaya go'ettidi qofa qashota malaata doonan haasay wogaa naagidaga medhdhoosona.
- » Woraajjiya harggetuura gaytotettay de'iyoo malaatata paattoosona.

Luxetta shaahuwa istta: bira malaatata

Ha luxetta shaahuwan luxanchchati woraajjiya harggetuura gaytotettay de'iyoo malaatata meezetiyo wodiya. Ha luxetta shaahuwan luxiyageeti shemppuwa usuppunan shiiqida malaatatanne hara eti eriyo woraajjiya harggeta qonccissiya malaatata meezetanadan oottite malaatata bessiyoo wode malaata kushiya qottaa, gomppa ginaa, kushiya qottay shemppiyo sohuwaa, kushiya qaattaa, som'uwanne bollaa qaattata suure kaallite

Luxetta shaahuwa naa'a: ezggyoga (be'iyoga)

Nibaabiyappe kase oyshata

Nibaabiyappe kase oyshatussi muuleera shemppuwaa buusan zaarettiyeeta. Nibaabiyappe kase oyshati shiiqido halchchoy luxiyageeti huuphe yohuwaaban de'iyaa eraa malanawunne ay mala ogiyan shemppuwaa luxissiyakko shaakkanassa.

Koyro meeziyappe naagettiya zaarota

1. Oshichchay harggiya asappe payya asakko woraajjiyoy shemppuwa gaasuwana
2. Tobba gidдон qanccida woraajjiya harggeti laappuna gidishin etikka: oshinchchaa, goofiniyaa (ajaajjiyaa) Echchi Ay Vii/eedisiyaa, Iiboolaa, kolleeraa, tesibwaanne tayfoyiidiya geettoosona
3. Ajaajjiya harggee woraajjiyoy tuberkuloosiis geettetiya bakffeeriya gaasuwan hargganchchaappe payyakko woraajjees.
4. Ajaajjiya harggee woraajjiyo bakteeree tuberkuloosiis geetetees.
5. Iiboolaa harggee woraajjiyo ogeti boshettiyan, shemppuwan, harggiyan oyqqettida oyqqettida asi go'ettido miishshatun go'ettiyogan h.h.milatiyabatuna.
6. Woraajjiya harggeta teqqanawu danddayiyoy buzonne heeraa geeshshatetta naagiyogan, geeshshatettay naagettido kattata miyogan oshinchchaninne ajaajjiya harggiyan oyqqettida asati qufiyo wodenne hedhdhishiyo wode doonanne siiriyaa curqqan kammiyogan h.h.milatiyabata gidoosona.

7. Tobba gidдон qonccida shemppuwaa gaasuwan hargganchchaappe payya aswu woraajjiya harggeti heezza gidishin hegeetikka ajaajjiya oshinchchaanne Iiboolaa gidooson

Meeziya naa”aappe naagettiya zaarota

Ha meeziyan luxanchchati bantta tobba ayfe yohota kifiliya luxanchchatussi shiishshooaona. Bantta tobbaa ayfiya shiishshiyo wodiyan eti shiishiyo qonccissuwaa baaso oottida oyshata oychchiyogan huuphe yohuwaaba xeelliyagan gujo eray de’ anadan maaddite.

Luxetta shaahuwa heezza: haasayiyoga (qonccissiyoga)

Meeziya heezzaappe naagettiya zaarota

Luxissiyago ha meeziyan luxiyageeti imettida malaatata gishshatiya qaalata go’ettidi huuphiyan huuphiyan qofa qashota medhdhana mala minttetite.

Meeziya oyddaappe naagettiya zaarota

1. Iita meezeta:

iita meeze –ta (iita meeze +wurssiyaga +cora)

2. Coommiyageeta:

coommiya –geeta (commiya +wurssiyaga +cora)

3. Aattiyaga:

aatti- yaga (aadhdhiyaga +wurssiyaga)

4. Xillotettan:

xillo –tettan (xillo +wurssiyaga)

5. Bakttereeta:

baktteere-ta (baktteeriya +cora)

Mise gididi coratettay de’iyo bakttereeta qonccissanawu baktteeriya giya malaatanne cora giya malaata go’ettanaeu danddayettidhin dumma dumma gididi coratettay de’iyo bakttereeta qonccissanawu qassi baktteeriya giya malaatanne dumma dumma giya malaatata go’ettanawu koshshees.

Qaalati/malaatati dumma dumma someti de’iyo gaanne sometikka doometta, wurssetta ubbakka qassi doomettainne wurssetta someta gidanawu danddayiyogadan bollaara shiiqida meezetanne

meezetu zaaruwaa leemiso oottiyogan qonccissite.

Meeziya ichchashaappe naagettiya zaarota

1. Baktteeriya

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushee “B”haddirssay qass g

Gomppa ginaa:-

ushachchay dugekko haddirssay qassi ushachchakko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa: tiraa ginan / tiraappe sinttaara

kushiya qaattaa:-

ushachcha “B”kushiya malaatiya

biradhdhiya baggaara haddirssa kushiya

gomppaa zemppissidi wuxawuxiiddi

sintawukko oottiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

baawa

2. Vayreesiyaa

Kushiya qottaa:-

kushee “V” haddirssay qassi g

Gomppa gina:-

ushachchau dugekko haddirssay qassi

ushachchakko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginan /sinttaara

kushiya qaattaa:-

ushachcha “V”kushiya malaatiya

biradhdhiya baggan haddirssa kushiya

qomppaa bolli zemppissidi sintawukko

efiyoga

bollaa /som”uwaa qaattaa:-

baawa

3. Miiriqa

Kushiya qottaa:-

issi kushiyan “5” payduwa

Gomppa ginaa:-

dugekko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

buuchcha

Kushiya qaattaa:-

biradhdhiya kokkorssiiddi haddirssakko

efiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

baawa

4. Geeshshatetta/geeshsha

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyan “g”

Gomppa ginaa:-

ushachchay dugekko haddirssay pude

Kushiya qottay shemppiyo sohuwa:-

tiraa ginan

Kushiya qaattaa:-

ushiya gomppa bollan yaanne haanne

wottidi ushachcha kushiya xalla

sintswukko efiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

baawa

5. Teqqiyoga

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyan “5”

Gomppa ginaa:-

dugekko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

haddirssa hashiya ginan

Kushiya qaattaa:-

naa”u “5” kusheta miyyiyara gattidi

haddirssakko sugiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

som”oy tukettees

6. Naagettiyoga

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyan “g”

Gomppa ginaa:-

ushachcha haddirssakko haddirssay qassi

ushachcakko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginan/ tiraappe sinttaara

kushiya qaattaa:-

naa”u “g” kushetakka issuwa issuwa

bollan wottidi yuushshi

yuushshiyeggiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

som”oy tukettees

7. Aakimaya

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushee “B” haddirssay qassi “5”

Gomppa ginaa:-

ushachchay duge haddirssay qassi pud

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

haddirssa kushiyan saatiya qachchiyosan

Kushiya qaattaa:-

ushachcha”B” kushiyan haddirssa kushiya kooli-

yosa o oyqqiyogan dugenne pude shiqichchiyoga

pude shiqichchiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

baawa

8. Xaliya

Kusshiya qottaa:-

ushachcha kushee”5” payduwaa

haddirssay qassi “g”

gomppaa ginaa:-

haddirssay pudekka ushachchay qassi

duge

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

haddirssa kushiya gomppa bollan

kushiya qaattaa:-

ushachcha kushiya giddo biradhdhiya

haddirssa kushiya gomppa bollan

wottidi yuushshi yuushi yeggiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa-

baawa

Meeziyausuppunappe naagettiya zaarota

kumetta hanotan malaata doonan qofa qonccissanawu ha luxetta shaahuwa eriyoge keehiippe koshshiyaba. Hega gishshawu oyshata zaaranaappe kase oyshatuppe bolla baggaara shiiqida qonccissuwaa suure nabbababa daaninne qoncce gidibeenna qofay de’ikko oychchanaadan minttettite.

1. Malaata doonan sohuwaa malaatanawu go’ettiyo hiillata malaatanawu koshshees. Leemisuwaassi un mtan de’iyaba malaatanawu he buquraakko malaatiiddi guuttiyo haakki ekkiyaba malaatanawu qassi hashiya ginan de;iya sohuwa go’etteettes.
2. Malaata doonan un matan de;iyabanne matan baynnaba woykko izaawa malaatanawu go’ettiyo kushiya qaattaanne som”uwa qonccissuwaa go’ettiyogana
3. Malaata doonan coratetta malaatanawu go’ettiyo hiillati malaata.zaarettiyogan, malaataappe kaallidi cora giya malaata go’ettidi kushiya qaattaa zaarettiyogaana. Leemisuwaassi: -menttiis giya malaata malaatay /hanotay zaaretettiyode mentterettiis, qanxxiis giyage qassi qanxxerttiis, zaafiya giya malaata kushiya qaattaa zaarettiyo-de zaafeta woykko woraa giya malaataa gidees.

4. Malaata doona haasaya wogaa beeraa kaa’iyay sohuwaa, wodiyanne coratetta giyogeeta. Leemisuwaassi:- unsintta ginan de’iya sohoy sinttana wodiyanne hiraaga wodiya malaates un guyyen de’iya sohuoy qassi aadhdhida wodiya malaatiyo wode nu miyyiyan de’iya sohoy qassi kaallidi / mata wodiyan yiya /wodiya malaatees.

5. Issi malaata doonaa haasayiya asi hiraaga woykko sinttana malaatanawu go’ettiyo sohoy sintta baggaara de’iya sohuwa. Leemisuwaassi :- sinttanawu, wontto, kaalliya wodiyan h.h.m.

Qofa ekkiyonne qonccissiyo gidaa

Ha oosuwan kifiliya luxanchchata oyddu citan shaakkite. Heezzu citati banttana kaalettiyaga baggaara duma duma taariketa shiishshanadan oottite. Wurssetta citay qassi heezzu citati shiishido tobbiya bira qofata mastoshatan oyqqidi heezzu citatu minonne lefa miyyeta shiishshanadan oottite. Gamma sohuwaa, wodiyanne coratetta go’ettiyo hanota ubbakka noottiya oyqqetta danddayay de’anadan qonccissuwaa immiyogan maaduwa oottite.

SHEMPPUWA LAAPPUNA

ECHCHI AY VII / EEDISIYA

Ha shemppuwaappe naagettiya ayfeta:

Luxiyageeti ha luxettaappe guyyiyan:

- » Echchi Ay vii / eedisiya aybatetta Toophphiya malaata doonan qonccissoosona:
- » Echchi Ay vii / eedisee woraajjiyo ogetanne echchi Ay vii / eedisiyan oyqqettenna mala oottiyo naagota Toophphiya malaata doonan qonccissoosona:
- » Echchi Ay vii / eedisee kaalettiyo issippetetta diinata qonccissidi odoosona:
- » Echchi Ay vii / eedisiyara gaytotettay de'iyoo malaatata go'ettidi malaata doonan haasaya wogaa naagida qofa qashota medhdhoosona:
- » Dumma dumma echchi Ay vii/ eedisiyara gaytoettay de'iyoo malaatata paattoosona.

Luxetta shaahuwaa istta: bira malaatata

Ha luxetta shaahoy luxanchchati echchi Ay vii / eedisiyara gaytotettay de'iyoo malaatata meezetiyo wodiya. Ha luxetta shaahuwan luxanchchati shemppuwa laappunan shiiqida malaatatanne hara eti eriyo evhvhi Ay vii (eedisiyaqonccissiya malaatata meezetanadan oottite. Malaatata bessiyoo wode malaatatau kushiya qottaa, gomppa ginaa, kushiya qottay shemppiyo sohuwaa, kushiya qattaa som'uwaanne bollaa qaattata suure kaallite.

Luxetta shaahuwa naa'a : ezggiyoga (be'iyoga)

Nabbabuwaappe kase oyshata

Nabbabuwaappe kase oyshatussi zaaroy nabbabu-

wa giddoninne shemppuwan dumma dumma shaahotuppe zaarettiyegeeta gidiyogan luxanchchati echchi Ay vii eedisiyaban de'iyaa akeekaa malanawu giigissidogeeta. Hega gishshawu nabbabuwaappe kase oyshata malaata doonan shiishidinne beegotida qaaxuwaa oottandan minttettite.

Koyro meeziyappe naagettiya zaarota

1. Mattuma gaytotetta gaasuwan oyqqiya harggeti waannatettan naa'an shaahettiyegeeta / moodettiyegeeta/ gidishin etikka akkamuwan paxiyageetanne akkamuwan paxennaageeta geettoosona.
2. Nabbabuwagiddon qonccida mattuma gaytotettan oyqqiya harggeti usuppuna. Hegetikka:- qixxinniya, yaata, kixaa, tirakominiyasis, kanddidiyasisne echchi Ay vii/ eedisiya geettoosona.
3. Geluwa ekuwaappe kase mattuma gaytotetta polennan aggiyoga, issoy issuwaara ekuwan geluwan maacettidi de'iyoga, narppiyanne qarabata kotten go'tennan aggiyoga, suuttaa imotan immanaappenne ekkanaappe koyro echchi Ay vii /eedisiyappe la'a gidiyoga boxooxissiyoga, konddomiya suurenne maara go'ettiyoga, achchaa meeciyoga, gaadida meediyobata milatiya miishshata kotta go'tennan aggiyoga, qohiya meeze gidiya akkamuwaa go'tennan aggiyoga, payyatetta naagiyo luxissetta aassiyoga.
4. Echchi Ay Vii / eedisiyan oyqqettida asi bessiyoo malaatatai bollaa deexuwa yesoy guuxxiyoga, akkamuwan paxanawu danddayenna aginappe bolla gidida kara harggiya, issi aginappe bollaa gam'iyaa bollaa mishuwaanne qufiya harggiya, bollaa xii'eti

5. kixxiyoaga, ajaajjiya harggiyanne goofiniya harggeti merettiyoga h.h.milatiyabata gidoosona.
6. Echchi Ay vii / eedise hargganchchaappe payya asawu woraajjiyoy mattuma gaytotetta gaasuwana.
7. Echchi Ay vii / eedise aadhdhenna ogeti issippe miyogan,sheeshsha keetta issippe go'ettiyogan, issippe de'iyogan, issippe kaa'iyogan h.h.milatiyabatun aadhdhenna
8. Echchi Ay vii / eedisiyan oyqettida asaassi oosettiya akkamoy baawa, gidoppeattin eesuwara eedisiya hargganchcha gidennadan imettiya xalee de'ees.
9. Harggee aakkana mala bir gaasoti ushsha keetan oottiya maccaasata, oosoy xayiyoga, harggiyassi akeeka xayuwaa h.h.milatiyabata.
10. Echchi Ay vii / eedise salo gufanttuwan erettidoy awuroppa qoodadan 1981 m.layttappe ha simmina
11. Echchi ay vii/ eedisee woraajjenna ogeta odiya menttoy laappunan de'ees

Meeziya naa”aappe naagettiya zaarota

Ha meezee tobbaa gidaa minttiyoga gidiyo gishshawu maara kayaa naagidi tobbiyoga, huuphe yohuwaappe kiyennaaga, koshshiya malaatata go'ettidoga kaalloosona. Kaallidikka zaari barsuwaa immiyogan luxanchchati tobbaa go'aa akeekana mala oottite.

Luxetta shaahuwu heezza: haasaiyoga (qonccissiyoga)

Meeziya heezappe naagettiya zaarota

Luxissiyaga ha meeziya bollan luxiyageeti imettida malaatata gishshatiya qaalat go'ettidi huuphiyan huuphiyan qofa qashota medhdhana mala oottite.

Meeziya oyddaappe naagettiya zaarota

1. xantta xanttiyoga

kushiya qotta:-
 issi kushiyan “1”

gomppa ginaa:-

pude

kushiya qottaa shemppiyo sohuwaa:-

tiraa bollan

kushiya qaattaa:-

malaatiya biradhdhiya pudekko oottioygan

qooriya hokissiyoga

bollaa / som”uwaa qaattaa:-

qooree tiraakko zuubbaridi doonay

xammiyo malaata bessees

2. yaataa

kushiya qottaa:-

issi kushiyan y

gomppa ginaa:-

karekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

haytta matan / haytta kariya bollan/

kushiya qaattaa:-

haytta kariyappe duge gacuwaakko

wottiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

baawa

3. qixxinniya

Kushiya qottaa:-

issi kushiyan “Q”

gomppa ginaa:-

giddokko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

haytta matan /haytta kariyan/

bollaa/ som”uwa qaattaa:-

baawa

4. *bambulliya (kixaa)*

Kushiya qottaa:-
ushachcha kushee B haddirssay qassi 1
payduwaa
gomppa ginaa:-
naa”u kusetikka duge
kushiya qottaay shemppiyo sohuwaa:-
haddirssa kushiya malaata biradhdhiya
bollan
kushiya qaattaa:-
haddirssa malaatiya biradhdhiya
ushachcha B kushiya wogga biradhdhiya
baggaara qaacyoga
bollaa /aom”uwa qaattaa:-
baawa

5. *palamaa*

Kushiya qottaa:-
ushachcha kushiye1” payduwaa
gomppa ginaa:-
naa”u kusetikka duge
kushiya qottay shemppiyo sohuwa:-
haddirssa malaata biradhdhee ushachcha P
kushiya wogga biradhdhiya baggaara
qaacyoga
bollaa /som “uwa qaattaa:-
baawa

6. *Seeliyaa*

kushiya qottaa:-
ushachcha kushee “C” haddirssay qassi “5”
gomppa ginaa :-
ushachchay haddirssakko haddirssay qassi
pudekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-
haddirssa kushiya qesiya bollan
kushiya qaattaa:-
ushachcha “C” kuahee haddirssa kushiya
qesiya bollan guyyenne sinttawu
wuxaawuxiyoga
bollaa / som”uwa qaattaa:-
baawa

7. *Laabiraatoriya / mali be’iyoga*

kushiya qottaa:-
naa:u kushiyanikka “L”
gomppa ginaa:-
karekko
kushiya qottay shemppiyo sohuwaa :-
issi ayfiya bollan
kushiya qaattaa:-
naa”u “L”issuwa issuwa bollan wottidi
kusheta ayfiya bollan wottidi yuushshi
yuushshi yeggiyoga
bollaa / som”uwa qaattaa:-
issi ayfee qilmmees

8. *attumay attumagaara gelettiyoga*

Kushiya qottaa:-
naa”u kushiya “L”
gomppa ginaa:-
ushachcha kushee haddirssa ginaakko
haddirssa kushee qas
ginaakko
kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-
tiraa ginaan carckkuwa bollan
kushiya qaattaa:-
ushachcha kushee sinttawukko guyyekko

bollaa / som”uwa qaattaa:-

baawa

9. *go’ettiyoga*

Kushiya qottaa:-

issi kushiyan “Ha”

gomppa ginaa:-

giddokko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa sinttan

kushiya qaattaa:-

yuushshi yuushshi yeggiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

baawa

10. *maaciyoga*

kushiya qottaa:-

naa”u kushiyanikka “ “ payduwaa

gomppa ginaa:-

ginaa

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

som”uwa bollan

kushiya qaattaa:-

malaatiya biradhdhiyan som”uwa bochchdi
“9”payduwaa malaata medhdhiyogan tiraakko
duge wottiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

baawa

**meeziya ichchashaappe naagettiya zaar-
ota**

luxissiyago ha meeziya bollan luxiyageeti imetti-
da leemisota baaso oottidi huuphiyan huuphiyan
waatta malaatata medhdhana mala minttettite.

Hagaappe garssaara qonccidageeti Toophphiya
malaata doonaassi waatta malaatatu leemiso gi-
danawu danddayiyageeta.

1. Zo’o + ancciyoga = timaatimiya
2. Macciyo + kawuwaa = kawiyo
3. Zo’o +xaafiyoga = biiriyaa
4. Karetta +xaphuwaa /garssan/ = eeshuwaa
5. Bira+ambbaa = bira ambbaa
6. Attuma + ekkiyoga /migiduwaa/ = azinaa
7. Macca + geliyoga /migiduwaa/ = machchiyo
8. Boottaa + aylliya + ancciyoga = tuummuwaa
9. Attuma + xalla = ekkibeennaga
10. Macca + xalla = gelabeennaro

SHEMPPUWA HOSUPPUNA

BOLLA PACATETTA

Ha shemppuwaappe naagettiya ayfeta:

Luxiyageeti ha luxettaappe guyyian:

- ◆ Bollaa pacatetta aybatetta Toophphiya malaata doonan qonccissoosona:
- ◆ Bollaa pacatettay merettiyo gaasotanne bollaa pacatettaa waatidi teqqanawu danddayettiyyakko Toophphiya malaata doonan qonccissoosona.
- ◆ Deretettay bollaa pacatettaban de'iyaa akeekaa diraaman (kaassan) beessoosona:
- ◆ Bollaa pacatettaara gaytotettay de'iyoo malaatata go'ettidi haasaya woga naagida qofa qashota medhdhoosona:
- ◆ Bollaa pacatettaara gaytotettay de'iyoo malaatata paattoosona.

Luxetta shaahuwa istta: bira malaatata

Ha luxetta shaahoy luxiyageeti bollaa pacatettara gaytotettay de'iyoo malaatata go'ettiyo wodiya. Ha luxetta shaahuwan luxiyageeti shemppuwa hosuppunan shiiqida malaatatanne hara eti eriyo bollaa pacatetta qonccissiya malaatata meezetanadan oottite. Eti malaatata qottay shemppiyo sohuwa kushiya qaattaa, som'uwaanne bollaa qaattata suure kaallite.

Luxetta shaahuwa naa'a : ezggyoga (be'iyoga)

Nibaabiyappe kase

Nibaabiyappe kase oyshatussi zaaroy nibaabiya gidдонinne shemppuwaa dumma dumma shaahotuppe zaarettiyyaga giddiyo gishshawu luxanchchati bollaa qaattaaban de'iyaa akeeka malanawu

giigidaga. Hega gishshawu nibaabiyappe kase oyshata Toophphiya malaata doonan shiishshidinne luxanchchati beegottidi hashetandan minttettite.

Koyro meeziyappe naagettiya zaarota

1. Nabbabuwa gidдон aappuna giddiya bollaa pacatetta qommoti qonccidoosona.
2. Bollaa pacatettassi dendo giddiyabati asi medhdhido qohota, meretan gakkiiya diinatanne gaasoy erettibeenna hanotan bollay paca gididi yelettiyoga gidдоosona.
3. Zaari ooraxxissuwa giyyogee bollaa pacatett de'iyoo asaassi dumma dumma kaafeta oottiyyogan eta qohuwaa kawushshanawu danddayettees giyyoga.
4. Yeluwaappe koyro bollaa pacatettay merettees giyyogee shahaara wodiyan aaye bollan merettiya dumma dumma diinatu gaasuwan, shahaara wodiyan mattoyiya ushshaa darissidi uyyiyoga gaasuwan h.h.m. yelettiya na'ay bollaa paca gididi yelettees giyyoga.
5. Bollaa pacatetta gaasuwan hananawu danddayiya asi medhdhido diinatu xuuqettay, xoqqa sohuwaappe kunddiyogee, kaamiya daafay, di'oy, tamaa daafay h.h.m. gidдоosona.

Meeziya naa'aappe naagettiya zaarota

1. C
2. A
3. B
4. D
5. D

Meeziya heezzaappe naagettiya zaarota

Ha luxetta shaahuwan shiiqiya tobbiyo oyshatussi zaaroy luxanchchatu citaa tobbiyaayfiya bollan amppidaaga gidees. Ha luxetta shaahuwaa halchchoy luxanchchatu tobbiyo gidaa minttiyoga gidiyo gishshawu ubba luxanchcha tikka lagge hashetuwaa hashetandan imettida tobbiyo huuphe yohuwaappe kare kiyenna mala kaya naagidi tobbanadan odite.

Luxetta shaahuwa heezza: haasayiyoga (qonccissiyoga)*Meeziya oyddaappe naagettiya zaarota*

Luxissiyago ha meeziyan luxanchchati imettida malaatata gishshatiya qaalata go'ettidi huuphiyan huuphiyan qofa qashota medhdhana mala minttete.

*Meeziya ichchashaappe naagettiya zaarota**1. bagga ayfe xeelleennaga*

kushiya qottaa:-

issi kushiyan dakkoyettida “g”

gomppa ginaa:-

giddokko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

ayfiya ginaan

kushiya qaattaa:-

biradhdhetu xeeraa ayfiya ginan wottidi

ushachchakonne haddirssakko kokkorssiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

ayfe guuttara qilimmes

2. xeelliyogaakka siyiyogaakka danddayennaageta

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushiyan “N” haddirssa kushiyan

qassi “2” payduwaa

gomppa ginaa:-

ushachcha kushee haddirssakko haddirssay

qassi giddokko

kushiya qaattaa:-

haddirssa kushiya ayfiya bollan wottidi

dugekko qala”iyogan ushachcha kushiya

hayttaappe doonaakko ehiidi doonaa bollan

shemppissiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

ayfe qilimmes

3. haasayiyoga / odiyoga

Kushiya qottaa:-

issi kushiyan baariyo malaata

Gomppa ginaa:-

gikokko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

doonaa ginaan

Kushiyaqaattaa:-

doonaa ginan wottidi wogga biradhdhiya hara

biradhdhetun totteyyiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

doonay kushiya kaallidi qaattees

4. metuwaa

Kushiya qottaa:-

naa:u kushiyanikka hokki bessida “she”

Gomppa ginaa:-

ushachcha haddirssakko haddirssay qassi

ushachchakko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraappe sintta baggaara carckuwa bollan

kushiya qaattaa:-

naa”u kushiyanikka kayan kayan irzzuwa

medhdhiyoga

bollaa/ som”uwa qaattaa:-

baawa

5. *kahaa /guuggiya*

kushiya qottaa:-

issi kushiyan hokki ekkida “sh”

gomppa ginaa:-

dugekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa: som”u-
waassi miyye baggan

kushiya qaattaa:-

pudenne dugenne wuxaawuxiyoga

bollaa/ som”uwa qaattaa:-

baawa

6. *kuurettidaaga*

kushiya qottaa:-

naa”u kushiyan “g”

gomppa ginaa:-

naa”u kushettikka dugekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginaan

kushiya qaattaa:-

kayan kayan issi kushiya hara bollan naaqqi

oyqqiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

baawa

7. *haytta maaddiya miishshaa*

kushiya qottaa:-

issi kushiyan “X”

gomppa ginaa:-

gidokko

kqottay shemppiyo sohuwaa:-

haytta bollan

kushiya qaattaa:-

“x” kushiya hayttaappe guuyera pudekko

mirqqiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

baawa

8. *yuuyiya oydiya (wilchcheriya)*

kushiya qottaa:-

naa”u kushiyan “S” nne “5” payduwaa

gomppa ginaa:-

ginaa

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

uluwaa ginan

kushiya qaattaa:-

uluwaa miyyianinne miyyian kushiya

baqqiiddi /”5”/sintawukko micciyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

baawa

9. *kiranchiya (zempuwa) issi kushiyan
zemppanawu oyqqiyoga*

kushiya qaattaa:-

ushachcha kushee “B”haddirssay qassi “5”

gomppa ginaa:-

giddokko

kushiya qottay shemiyo sohuwaa:-

hashiya matan

kushiya qaattaa:-

ushachchaa “B”kushiya hashiya matan wottidi

haddirssa “5”kushiya dugokko naaqqi oyqqiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

kushiya qaattaa kaallidi hashi miyyiyakko

zuubbarees.

(Malaata ginay qohuwaa sohuwaadan laanetanawu danddayees. Qohoy haddirssa gediya bolli gidikko malaatay gediya bollan gidikko ushachcha baggan hanees.)

10. bootta xam”a (keen)

kushiya qottaa:-

issi kushiyan “1” payduwaa

gomppa ginaa:-

dugekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

uluwaa ginan /uluwaappe sinttaara

kushiya qaattaa:-

malaatiya biradhdhiya duge aattiyeggidi

haddirssawunne ushachcawu wuxaawuxiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

ayfiya qilimmettees

Meeziya usuppunaappe naagettiya zaarota

Ha meeziya bollan luxanchchati gamma gidiya wodala ganjjiyanne payyatetta eranchchaa, wodal ganjjiyanne bollaa paca, bollay paca gidido so asaanne bollay paca gidido shooruwa h.h.milatiyabati gamma gidiya eeshshaa gishshatidi oottiyoga, gamma malaata doonaa go’ettiyoga, kayaa naagidi tobbiyoga be’idi sinttanaassi suurena oot-tanadan zaari baessuwaa immiyogan minttettite.

Meeziya laappunaappe naagettiya zaarota

Ha meeziyan luxanchchati dumma dumma zaarota shiishshanawu danddayoosona;gidikkonne zaaroti hagaappe garssaara de’iyagaara issi mala woykko matattiyaga gidees geetettidi naagettees.

1. A taassi immaasu (A giya malaata medhdhidi kareppe baakko oottiyoga)
2. Taani immaas (malaata baappe karekko oottiyoga)
3. Kabadi ba laggiyassi immiis (laggiya giya malaata bessi simmidi k-a-b-a-d-a giyaga biradhdhe machchallan bessidi immiyoga giya malaata haddirssappe ushachchakko oottiyoga)
4. Almaaza etassi immaasu (a-l-a-a-z-a giyaga biradhdhe machchallaa bessidi immiyoga giya malaata haddirssappe ushachchakko zaari zaari oottiyoga)
5. Luxissiyagee luxanchchatussi immiis (luxissiyaga giyaganne luxiyaga giya malaata medhdhidi immiyoga giya malaata zaari zaari oottiyoga)

SHEMPPUWAA UDUFUNA

ERTTIDA ARTTISTTETU BUZO TAARIKIYAA

Ha shemppuwaappe naagettiya ayfeta:

Luxiyageeti ha luxettaappe huyyiyan:

- » Dumma dumma erettida arttisttetu buzo taariyika akeekidi kifiliya laggettussi Toophphiya malaata doona odoosona:
- » Arttisttetu aybatettanne qommata Toophphiya malaata doonan qonccissoosona:
- » Arttistteti biittaa dichchaassi immiyo maaduwaawaa citan tobbiyogan kifiliya laggettussi Toophphiya malaata doonan qonccissoosona:
- » Siyyiyoga danddayenna arttisttetu buzo taarikiya shiishshoosona.
- » Arttiyaranne arttisttiyara gaytotettay de'iyoo malaatata go'ettiyogan qafa qashota malaata doonan wogaa naagidi medhdhoosona.
- » Arttiyaranne arttisttiyaara gaytotettay de'iyoo malaatata paattoosona.

Luxetta shaahuwa istta: bira malaatata

Ha luxetta shaahoy luxanchchati meretaa arttisttetuura gaytotettay de'iyoo malaatata meezetiyo wodiya. Ha luxetta shaahuwan luxanchchati shemppuwaa udufunan shiiqida malaatatanne hara eti eriyo erettida arttisttetu buzo ttrikiya qonccissiya malaatata meezetandan oottite. malaatata qonccissiyoo wode malaatatu kushiya qottaa, gomppa ginaa, kushiya qottay shemppiyo sohuwaa, kushiya qaattaa, som"uwanne bollaa qaattata suure kaallite.

Luxetta shaahuwaa naa"aa ezggyoga (be'iyoga)

Nibaabiyappe kase

Nibaabiyappe kase oyshatu zaaroy nibaabiya gidoninne shemppuwaa dumma dumma shaahotun zaarettiyageeta gidiyogan luxiyageeti erettida arttisttuban eta bila oosotussi de'iyaa akeekaa malanawu giigidaga. Hega gidiyoo gishshawu nibaabiyappe kase oyshata malaata doonan shiishsho barin luxanchchati erettida arttisttetunne bila oosotuba eti eriyoganne bantawu malatidaba qonccissanadan minttettite.

Koyro meeziyappe naagettiya zaarota

1. Salo gufanyyon mitire arttistte looreti Afworrqqi Tekile dumma dumma bila oosoti giyogekka misiliya oosuwaawaa, herega oosuwaawaa, qalamiya tiyuwaawaa, dummadumma massi molidobata oottidoosona.
2. Kare biittaa laamiyan heezzu sha'u biran bayzzikke giyogan yeletassi pinttido misilee "Giifaata ciishshaa" getettees.
3. Arttistti Afworrqqi Tekile bila oosotun nu biittaaassi cora salo gufantta daagata demiisidogee, aginaa bollan Toophphiya banddiray kaqettanadan oottidogee, Akisume hawulttiya zaarissiya kontte gididi hakkiiddi hawulttee simmanadan oottidogee, Afrkkaaweta gakkiddi de'iyaa huqqunna bantta misiliya oosuwan salo gufantton de'iyaa deriyawu erissidogee gidoosona.
4. Salo gufantto mitire arttistte Afworrqqi Tekile manddiseettanne doonaa luxettaa aggidoo gaasoy bila oosuwaawaa luxetta doommido gaasuwana.
5. Sola gufantto arttistte looreti Afworrqqi Tekile koyronne naa"antto xekkaa luxettata luxidosay bantta yelettido ammbaa ankkoberena.

6. Arttistti Looreti Afworqqi Tekil bantta naatetta wodiyan misiliya medhdhiyo danddaya qonccissiyoy bantta bolla h.h.milatiyabtun dumma dumma misileta medhdhiyogan gidees.
7. Salo gufanttuwan metire arttistti Looreti Afworqqi Tekile 1954 m. Layttan Afrkkaawueta bantta la”atettassi oottiyo baaxiya misilidoosona.
8. Salo gufantto metire arttistti Looreti Afworqqi Tekile koyro bantta misiliya bessiyoy egizibiishiyaa dooyidoy Adiisaaba giigisso keettana.

Meeziya naa”aappe naagettiya zaarota

1. Arttiya giyogee inggilizatto qaala gidishin birshshettaykko bilaa giyoga.
2. Arttiste dumma dumma bila oosota oottiya izaawa giyoga
3. Arttiyan woykko arttisttiya gididon moodettiya-bati misilanchcha,qalamiya tiyyoga, yettanchchaa, durssanchchaa dumma dumma massi molidobata gidoodona.
4. Arttee woykko bilaa oosoy biittaassinne izaawussi immiyo go”ati ikkonoomiya pultuu waa demmisoosona.
5. Arttistteti deretetta assay biittaa siiqoy doona mala eti oottiyo bila oosotun ufayssiyogan, biittaa siiquwaassi yexxiyogan, massi molido oosotun taarikiya aattiyogan h.h.milatiyabatu-na.

Luxetta shaahuwaa heezza: hasaayiyoga (qonccissiyoga)

Meeziya heezzaappe naagettiya zaarota

Luxissiyago ha meeziyan luxiyageeti banttawu imettida malaatata gishshatiya qaalat go’ettiyogan bantta qofa qashota medhdhanadan minttettite.

Meeziya oyddaappe naagettiya zaarota

1. Tiyyoga

1. tiyyoga (keettaa qalamiya

kushiya qottaa:-

issi kushiyan “B”

gomppa ginaa:-

karekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginan

kushiya qaattaa:-

dugennee pude wuxaawuxiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

baawa

2. tiyyoga (misiliyassi)

kushiya qottaa:-

kushe “Ha”

gomppa ginaa:-

karekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginan

kushiya qaattaa:-

dugennee pude wuxaawuxiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

baawa

3. tiyyoga (caamma qalamiya)

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushee”5”haddirssay qassi “g”

gomppa ginaa:-

ushachchay dugekko haddirssay qassi bolla bagga menttershsha ginaan

kushiya qaattaa:-

ushachcha “5” haddirssa kushiya gomppaa pittibessiyoga

bollaa/som”uwaa qaattaa:-

qooree kushiya kaallidi wuxaawuxettees

4. tiyyoga (huuphphiya woykko bollaa qibaatiya)

kushiya qottaa:-

naa”u kushiyan “5”payduwaa

gomppa ginaa:-

ginaa

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginan

kushiya qaattaa:-

naa”u kushettakka gomppaa baggaara gattidi
yuushi yuushshi yeggiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

baawa

2. Duriyoga

kushiya qottaa:-

ushachcha kushee “v” haddirssay “g”

gomppa ginaa:-

ushachchay giddokko haddirssay

qassi pudekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginan

kushiya qaattaa:-

ushachcha “V”kushiya

haddirssakkonne ushachchakko wuxaawuxiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

som”oy “v”kushiya kaallidi wuxaawuxees

3 Misiliya

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushee “ “ haddirssay qassi “g”

gomppa ginaa:-

naa”u kushetikka giddokko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginan

kushiya qaattaa:-

ushachcha “1” kushiya haddirssa kushiyo gomppa
bollan kokkorssiiddi dugekko wottiyoga

som”uwa/ bolla qaattaa:-

baawa

4. Allaxxiyoga

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyankka “5” payduwaa

gomppa ginaa:-

ushachchay haddirssakko

haddirssa kushee qassi ushachcha

ginaakka

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa bollan

kushiya qaattaa:-

biradhdheta kokkorssiyyoga

bollaa/ som”uwa qaattaa:-

baawa

5. Massi molidobata

kushiya qottaa:-

naa”u kushiyankka “Q”

gomppa ginaa:-

naa”u kushetikka karekko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa ginaan

kushiya qaattaa:-

naa”u Q kushetakka tiraa ginan

wottidi kokkorssiiddi dugekko

wottiyoga

bollaa qaattaa:-

baawa

*Meeziya ichchashaappe naagettiya
zaarota*

Ha meeziyan malaatatussi de'iyaa geluwa birshshettaa luxanchchati qofa qashotu qofaa qoncissota eri simmidi malaatata eti bantawu bessanawu danddayiyo gishshawu issi issi qofa qashoy oyqqido qofaa qoncce oottite.

*Meeziya usuppunaappe naagettiya
zaarota*

Ha meeziya halchchoy luxanchchati waatidi macaraa awuppe demmanakko, waatidi shiishshanakkonne waatidi malaata doonan pissiya shiishshanakko gidiyo gishshawu meeziyassi oyqqettida halchchoy hoolliya gakkana mala issi issi leemisota immiyogan waatidi oottanakko bessite.

SHEMPPUWA TAMMA

BILA DANTTUWA

Ha shempuwaappe naagettiya ayfeta:

Luxanchchati ha luxettaappe guyyiyan:

- » Danttuwaa aybatettanne bira eeshshata Toophphiya malaata doonan qonccissoosona:
- » Haasaya doonaninne Toophphiya malaata doona danttota gidдон de'iya issippetettanne dummatetta Toophphiya malaata doona qonccissidi odoosona:
- » Dumma dumma danttota Toophphiya malaata doonan shiishshoosona.
- » Danttuwaara gaytotettay de'iyoo malaata go'ettidi qofa qashota malaata doonan wogaa naagidi medhdhoosona:
- » Danttuwaara dabbottettay de'iyoo malaatata paattoosona

Luxetta shaahuwa istta: bira malaatata

Ha luxetta shaahoy luxanchchati bila danttuwaara gaytotettay de'iyoo malaatata meezetiyo wodiya. Ha luxetta shaahuwan luxanchchati shempuwa tamman shiiqida malaatatanne hara eti eriyoo bila danttuwaaba qonccissiya malaatata meezetanadan oottite. malaatata eti bessiyoo wode malaata kushiya qottaa ,gomppa ginaa, kushiya qottay shemppiyo sohuwaa, kushiya qaattaa, som"uwaanne bollaa qaattata suure kaalite.

Luxetta shaahuwaa naa"aa: ezggiyoga (be'iyoga)

Nabbabuwaappe kase

Nabbabuwaappe kase oyshatu zaaroy ha shempuwan dumma dumma shaahotuppe zaarettiyyaga. Hega gishshawu luxanchchati banttawu eriyoganne malatidaga zaarana mala

Meeziya naa"aaappe naagettiya zaarota

1. Danttoy doorettida qaalatun woykko phoolisidinne orddissidi kiitaa aattiyo hiilla.
2. Malaata doonan dantti doorettida puulay de'iyoo malaalatatun shiiqiyoga gidishin haasaya doonaa danttoy qassi doorettida qaalatun shiiqiyoga.
3. Malaata doonaanne haasaya doonaa danttotusisi issi malatettay naa"aykka kiitaa aattiyageeta gidiyoga.
4. Danttuwaa malaata doonan danttiyogee puulay de'iyoo malaataa, qofaa woykko kahaa malaatata go'ettiyogan kiitaa aattanawu danddayiyo wode.
5. Malaata doonaan danttuwaa eeshshati qonccenne kawushan beettiya malaata go'ettiyoga, dumma doonaa eray de'iyoga bollaa qaattan kiitaa aattanawu danddayettiyyaga, malaata doonan deretetta asaa wogaa eriyoga, sittanne sitta gidenna malaatatu qonccetta suure eriyoga, suurene amanttiyyaga gidida som"uwa qaattaa go'ettiyoga.
6. Malaata doonaappe gujuwan deretetta asaa doonaanne wogaa suure eriyoga koshshees. Qommoora oysha ichchashaassi shiiqida qonccissuwaa eriyoga keehippe koshshiyaba.

Luxetta shaahuwa heezza : haasayiyoga (qonccissiyoga)

Meeziya heezzaappe naagettiya zaar-ota

Luxissiyoga: ha meeziya bollan luxiyageeti im-ettida malaatata gishshatiya qaalata go'ettidi huuphiyan huuphiyan qofa qashota medhdhanadan minttettite.

Meeziya oyddaappe naagettiya zaar-ota

1. *Ufayssaa*

Kushiya qottaa:-

naa”u kushetakka micciyogana (naa”u kushiyanka g)

gomppa ginaa:-

naa”u kusetikka giddokko

Kushiya qottaay shemppiyo sohuwa:-

tiraa bollan

kushiya qaattaa:-

pudekko tiraa gomppan piitti

bessiyoga

bollaa / som”uwa qaattaa:-

som”oy poo’I ekkees (ufayssa mala bessiyoga)

2. *Kayyuwaa*

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushiyan

cuccumettida(“5”)

gomppa ginaa:-

giddokko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

haddirssa tiraa bollan

kushiya qaattaa:-

yuushshi yuushi yeggiyoga

bollaa /som”uwaa qaattaa:-

som”oy xumees (kayyottiyo malaata bessiyoga)

3. *Puula eraa*

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyankka “g”

gomppa ginaa:-

naa”u kusetikka giddokko

Kushiya qotay shemppiyo sohuwaa:-

tiraa bollan

Kushiya qaattaa:-

pudekko tiraa gomppan pitti

bollaa /som”uwaa qaattaa:-

som”oy pooi ekkees

4. *Amuwaa*

Kushiya qottaa:-

naa”u kushiyankka malaatiya

biradhdhiyo (“1” payduwa)

gomppa ginaa:-

giddokko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

qooriya bollan

kushiya qaattaa:-

pudenne duge kayan kayan

kessiyogaanne wottiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

qooriya pude xoqqu oottettees

5. *Kuyyiyoga(sunttiyoga)*

Kushiya qottaa:-

naa”u kusetikka gayttida malaatiyganne giddo biradhdhee (“Ha”)

gomppa ginaa:-

ushachchay haddirssakko haddirssay qassi giddokko

kushiya qotta shemppiyo sohuwaa:-

tiraappe sinttaara (tiraa ginan)

kushiya qaattaa:-

naa”u biradhdheta miyyiyaara kuuridi tiraa ginaan wottidi sinttawukko sugiyoga

bollaa /som”uwa qaattaa:-

baawa

6. *Woggayidi (gitayidi)*

Kushiya qottaa:-

naa”u kushetu malaatiyaganne wogga

biradhdhiya micciyoga (“L”)

gomppa ginaa:-

ginaakushiya qottay shemppiyo sohuwaa: tiraappe sinttaara(tiraa ginan)

kushiya qaattaa:-

naa”u kushiya woggabiradhdhetannemalaatiya biradhdheta gattidi shaakkiyoga.

som”uwa /bolla qatta:-

woggetta yesuwadan som”uwa qattay dummatees.

7. *hanotaa*

Kushiya qaattaa:-

naa”u kushetikka hokki ekkida “sh”

gomppa ginaa:-

ushachcha kshee hadirssakko

haddirssakko haddirssay qassi ushachcha

ginaakko

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraappe bollaara

kushiya qaattaa:-

bagga irzzo

bollaa / som”uwa qaattaa:-

baawa

8. *Qottaa*

Kushiya qottaa:-

ushachcha kushiyan “A”

gomppa ginaa:-

haddirssa ginaakko

Kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraappe sintta baggaara

Kushiya qaattaa:-

kokkorssiiddi duge wottiyoga

Bollaa /som”uwa qaattaa:-

baawa

9. *Oottiyoba*

Kushiya qottaa:-

naa”u kushetikka “K”

gomppa ginaa:-

duge

kushiya qottay shemppiyo sohuwaa:-

tiraappe sintta baggara

Kushiya qaattaa:-

sinttawunne guyye

baollaa / som”uwa qaattaa:-

baawa

Meeziya ichchashaappe naagettiya zaarota:

Luxiyageti citan gididi oottoosona geetettidi naagettiya zaarota:

1. Issi payduwan kushiya qottaa oottiyo malaatata;danddayetenna, daafurssiyaba,karetta, wordduwaa,tumaa,ee, jallettiya maataa, na-gaaraa, haasayiyoga h.h.m. milatiyabata giyoga. Hageetanne haratakka gattiyogan dummma dumma qofa qashota medhdhanawu danddayosona.
2. Ichchashu payduwan kushiya qottaa oottanawu danddayiya malaatati: kushiya baqqiyoga, ilili giyoga, garadaa (salppiyaa), kawushshaa, maataa, bulachchaa, shaabashabiyoga, iraa, zaafiyaa, qasho kettaa, dirssaa, aawaa, aayyiyo, h.h.m. giyoga.

3. “g” kushiya qottan oosettanawu danddayiyo malaatati:

Gambbellaa, Gadaamiyaa, gululaatiya, ganddaa, buucciyoga, Xoossaa, Gannatiya, Gojjaame, Gonddare, baggaa, haggaziyoga, h.h.milatiyabata.

4. “se” kushiya qottan oottanawu danddayiyo malaatati:

Shayyiya, woxiyaa, jimaa, gawaraa, sikkiyoga, (kushiyan sikkiyoga xallassi), pabirkka, koshshiya-ba /important/ masttiqqa h.h.m. gidoosona.

5. Cuccumettida kushiya woykko “S” Cuccumettida kushiya woykko “S” kushiya qottaa merettanawu danddayiyo malaatati:

Ooyettiyoga, teqqiyoga, podhdhodho (motore biskkleetiya), caammaa, oosuwaa, tuna, kayyuwaa, annacettiyoga, oyttaa (daabbuwaa) paxiyoga, menttiyoga, kaamiyaa h.h.m. gidoosona.

Meeziya usuppunaappe naagettiya zaarota

Luxiyageeti citan shaahettid bantta citadaan maara payduwaa “ 1-10”, A-H, K-P gakkanawu de’iya biradhdhe machchallatun Toophphiya malaata doona malaatata (classifires) shiishshidi bantta dawutaran xaafanadan oottite. Kaallidikka eti xaafidoogeeta waaxidi dumma dumma kiittay de’iyo kaassata shiishshanadan oottite. He shooqaan bantta malaata go’ettay, som’uwaa qaatty kumetta kiitaa aattiyoga yiggidinne zaari barssuwaa immite.